GUSTAVE AIMARD

ROBINSON ALPINUL

PRELUCRARE DE

NATALIA NEGRU

BUCUREŞTI
EDITURA CASEI ŞCOALELOR
1930

ROBINSON ALPINUL

CAPITOLUL I

Eroul Marcel.

Cum să găseşti cuvinte pentru a descrie neasemuit de frumoasa vale *d'Entremont!..*

In cine ştie ce cataclism antideluvian, au isbucnit din neînchipuitele profunzimi ale pămîntului o grozăvenie de stînci sălbatece, prăpăstioase, pe cari întîmplarea le-a aşezat într'un amfiteatru la fel cu semicercul circului roman, dar de-o înălţime ameţitoare.

Pe fundul straniului decor, patru cascade suprapuse se aruncă în jos dela o înălţime de peste trei sute de metri.

Şi cad apele despletite cu o furie nebună, şi vîjie, şi urlă, şi se adună clocotitoare în vale, ca să-şi facă apoi loc, şi să pornească în albia de rîu, care e *Guiers vif.*

Odată pornit, rîul curge vesel pe sub tufele de gladiole, şopotind sburdalnic şi împrăştiindu-se în nenumărate şuviţe. Străbate valea întreagă, trece prin satele Saint-Pierre-d'Entremont France, şi Saint-Pierre d'Entremont Savoie, prin

bogata vale *Miribel,* şi se pierde apoi în apele Ronului, mai jos de Pont-de-Beuvoisin şi Belley.

In tot cursul lui, are o lungime de cincizeci de kilometri.

Turiştii cari se duc la mănăstirea Grande Chartreuse, se ieau pe malul apei Guiers Mort, după ce trec prin satul Saint-Laurent-du-Pont.

Prin anii 1832, unul din întinsele domenii din valea Miribel, domeniu aparţinînd unei vechi familii din Grenoble, a fost luat în arendă de un locuitor din Saint-Laurent-du-Pont.

Proprietarul domeniului nu trăsese nici un folos altul decît doar că vînase din cînd în cînd, fiindcă vînatul era foarte bogat ca în toate ţinuturile nelocuite.

Jac Cretien aşa îl chema pe cel din Saint-Laurent du Pont, a plătit o arendă foarte mică, însă pentru proprietar era ceva: puţin dar sigur. Jac nu avea decît treizeci şi doi de ani: tînăr. Dar, harnicul harnicilor, şi priceput, şi iscusit, şi, ca toţi ţăranii îndrăgostit de brazda pămîntului. Decînd aştepta el să se vadă aşezat, cu rostişorul lui. S'a însurat omul, şi a luat o fată voinică, frumoasă din Saint-Pierre-d'Entremont France. Demult o iubia el. O chema Jana Pieron. Tatul Janei, om cu dare de mînă şi cu greutate în ţinut, ştiuse a preţui calităţile ginerelui său. A dat fetei prin foae de zestre trei mii de franci, şi a ridicat pe seama lui toate cheltuelile de nuntă.

Şi, cînd e să fie noroc, apoi îl dă Dumnezeu cu carul. Jac Cretien nu se mai sătura de muncă pentru a face faţă tuturor cheltuelilor pe cari le cere o casă nouă. Greutăţile se ţineau şi ele

lanţ pentrucă, la un an după nuntă, i-a şi venit un copil. Şi bucurie, dar şi griji.

Intr'o duminecă, se întorceau amîndoi soţii dela sfînta biserică. Femeea ţinea copilul în braţe. Deschid ei uşa casei, şi, ce să vadă? Un ins stătea aplecat pe leagăn şi legăna.

Cînd s'a întors omul cu faţa, Jac Cretien a scos un ţipet de bucurie. Cel venit, cam de-o seamă cu dînsul, era un bun prieten al lui. Amîndoi erau din satul Saint-Laurent-du-Pont, se jucaseră cînd fuseseră copii, şi se iubiseră ca doi fraţi. De opt ani nu se mai văzuseră.

Mişel Sovaj era băiatul unui fruntaş gospodar şi primise o creştere serioasă la Grenoble. Dupăce isprăvise şcoala, intrase ca ajutor de maistru la una din cele mai mari fabrici de mătăsuri din Lyon. Venia acum la Saint-Laurent-du-Pont, unde nu mai fusese de opt ani, pentru nişte afaceri de moştenire, fiindcă tatul lui murise de vre-o jumătate de an.

Cîtă bucurie, cînd s'au văzut ei! Au căzut în braţe unul altuia şi sărutări, şi vorbe de prietenie!..

Jac Cretien i-a recomandat pe soţia sa. Amîndoi soţii erau la început oarecum sfioşi faţă de îmbrăcămintea orăşănească a lui Mişel. Mişel însă a ştiut să fie prietenos, apropiat, aşa că Jac s'a repezit degrabă la pivniţă, a venit cu un cop de vin, şi amîndoi prietenii s'au aşezat la sfat cu păhăruţele pline. Tînăra soţie umbla sprintenă încoace şi încolo, pregătind de-ale gustării.

— Şi ce făceai tu, cînd am intrat noi, îl întrebă Jac pe Mişel.

— Priviam leagănul fetiţei tale, şi-mi ziceam că mai are loc în el şi pentru alţi pruncuşori.

— E drept că doi ar încăpea numai bine.

— Apoi, doi şi sînt acum, răspunse tînăra soţie, rîzînd cu înţeles către Mişel.

— Cum doi, Janeto? întrebă Jac Cretien.

Femea, fără să răspundă, se apleca surîzînd asupra leagănului, aşa cum surîd mamele cînd ascund o taină.

— Uite-i, nu sînt doi? întrebă ea. Spune, care-i al tău?

Jac Cretien rămase uimit, făcînd nişte ochi mari şi plini de lacrimi. Janeta ţinea doi copilaşi în braţe, amîndoi voinici, bucălaţi, cari surîdeau şi căutau să sugă.

— Dacă-i vorba aşa, amîndoi sînt ai mei, zise Jac.

— Nici vorbă, adause femea, odată ce ni l'a încredinţat, al meu rămîne.

— Dragii mei, vorba vă este după inima mea. Mama copilului e tare şubredă ca sănătate; nu dovedeşte să-l alapteze. L'am luat, şi am venit întins la voi, fiindcă am fost încredinţat că n'o să vă daţi în lături cînd vă voi ruga să mi-l creşteţi.

— Dimpotrivă, tu ni-ai făcut nouă o mare bucurie, şi îţi mulţumim că te-ai gîndit la noi, zise Jac.

— Şi eu îţi mulţumesc, adause Janeta, sărutînd copilul pe frunte. De cîte luni e?

— De două.

— Drept de-o seamă cu fetiţa noastră, strigă Jac. Aici se vădeşte un semn de la Dumnezeu. Au să fie fratele şi sora.

— Şi cum îl chiamă? întrebă mama.
— *Marcel.*

După cîteva zile, Mişel se pregăti să se întoarcă la Lyon. Fără voea lui, auzise mult vorbindu-se despre tînăra căsnicie. Şi Jac, şi femea lui erau foarte preţuiţi de toţi vecinii, şi de cei bogaţi şi de cei săraci.

Pe femee o lăudau că e gospodină şi liniştită; iar despre Jac, spuneau toţi că-i lacom de muncă, neadormit de harnic.

Indemînatec, isteţ, ager, de-o cinste, cum nu mai era altul, nu avea, cum am spus, decît o singură năzuinţă: acea de-a lua o fermă pe socoteala lui. Trebuiau bani mulţi, şi părăluţele lui adunate şi păstrate nu erau deajuns pentru a i se împlini un vis ca acela.

Mişel ştia acum ceace trebuia să ştie; fără a sta prea mult la gînduri, a luat hotărîrea.

Faţă de Jac, el era bogat. S'a gîndit să-i înlesnească prietenului său cei treizeci şi cinci de mii de franci, de cari avea nevoe pentru a-şi face fermă. A şi scris notarului său de la Lyon, i-a dat instrucţii, şi aşteptă răspunsul care-i sosi chiar în ajun de-a pleca el.

Aşacă, în seara acea, după masă, după ce Janeta s'a retras, ei au rămas numai amîndoi faţă în faţă, cu sticluţa de vin la mijloc.

Mişel deschise cel dintăi vorba. Greutatea nu era de partea lui de-a da cei treizeci şi cinci de mii de franci; era greu de-a-l face pe Jac să-i primească.

Mişel, cu actul de la notariat în mînă, i-a lămurit toate clauzele. După multă, multă vorbă, Mişel a isbutit însfîrşit să dovedească priete-

nului său că afacerea era mai mult în interesul celui ce dădea banii, decît în a celui ce-i primia.

Insfîrşit, Jac a iscălit actul, şi chiar atunci, Mişel i-a pus în mînă cei treizeci şi cinci de mii de franci, cari la un loc cu alţi cinci mii pe cari îi avea Jac, făceau suma rotunjoară de patruzeci de mii de franci.

A doua zi, tînăra soţie a lui Jac cînd a auzit, n'a ştiut ce cuvinte de mulţumire să mai spună din toată inima, şi luînd în braţe pe micul Marcel, îl sărută, încredinţînd pe Mişel că ea avea să fie o adevărată mamă.

După cincisprezece zile, Jac a iscălit actul de posesie pentru domeniul Miribel, şi a pornit lucrările fermei.

Muncile au urmat cu un zel neadormit: despădurire, desţelenire, plantaţie, casă, grajduri, ocoale de oi, staule, poduri, hambare.

Casa s'a ridicat ca prin farmece, şi în trei luni, totul a fost gata.

După un an, ferma a început a produce. A fost botezată: *„ferma Ciocîrlia“*, şi cuprindea într'însa însăşi fericirea.

CAPITOLUL II

Nu greşeşti când te-apuci cu dinţii de muncă,

Era prin anul 1837: cinci ani trecuseră, decînd Jac Cretien, datorită prietenului său, luase în arendă frumosul domeniu din valea Miribel, pe care proprietarul îl lăsase în părăginire.

Cîte schimbări şi întîmplări în vremea asta!

Pămîntul pe care-l apucase Jac în arendă era loc nou, gras şi mănos, dar şi omul odată era om: harnic, şi numai inimă. In scurtă vreme, produsele fermei „Ciocîrlia“, ajunseră renumite nu numai pe pieţele Izerului, dar pînă în departamentul Ronului şi în celelalte departamente învecinate.

Jac a înţeles că-i rîde norocul, şi numaidecît şi-a dat seama că şcoala primară din Saint-Laurent-du-Pont nu-i era deajuns, şi că trebuia să se aştearnă pe învăţătură. Fără şcoală, nimeni nu poate ajunge prea departe.

Tot Mişel Sovaj a fost acel care i-a venit în ajutor. Mişel ajunsese şi el departe. Nu mai

era un amploiat în fabrică, ci un asociat al casei numită acum : *„Mişel Sovaj, Pache et C-ie“*.

Afacerile îi mergeau strună, era Consilier general al Ronului, şi pe curînd, visa un scaun de deputat.

Cînd fermierul ajunse la Lyon, negociantul îl primi cu braţele deschise.

Fără mult înconjur, Jac i-a spus ce-avea pe inimă. Dacă nu învăţase, nu era din vina lui, şi prin urmare, nu avea de ce să roşească în faţa prietenului său. Acum, era hotărît să se instruiască, şi pentru asta şi venise el la Lyon. Nici că se putea o mai vrednică de laudă hotărîre. In cîteva cuvinte lămurite, el a spus ce-avea pe inimă.

— Să trăeşti, îi zise Mişel Sovaj, strîngîndu-i mîna; asta înseamnă odată vorbă. Aşa e: fără învăţătură, poticneşti la tot pasul, căci vremea îţi iea înainte.

— Ei, d'apoi, crezi că am să pot, întrebă fermierul cu sfială. Greu... aşa-i?..

— Nu! pentru tine, dimpotrivă, are să fie foarte uşor. E treabă de-o lună, două, nici n'ai să simţi cum ai să te trezeşti învăţat.

Jac Cretien clătină din cap cu îndoială.

— Lasă-mă, să mîntui de vorbit, zise Mişel. Greşala ta, dar nu era chip altfel, era că făceai muncile aşa cum le-au făcut şi bunicii noştri, acum, o sută de ani, adică, cu aceleaşi scule, vechi, anevoioase, tîrzielnice şi mai ales costisitoare, din pricina braţului de muncă pentrucare îţi dai tot cîştigul.

— Aşa e! Nici că se poate, mai adevărat.

— Dovadă că eşti bun de cap, este că ai văzut numaidecît rădăcina răului, şi ai hotărît să aduci îndreptare. Ai să-ţi cumperi cîteva cărţi cari te vor pune în curent cu progresele agriculturii. Răspund eu că în două luni va fi împlinită această lipsă a învăţăturii tale.

Proorocirea s'a adeverit aidoma: cu voinţa şi hotărîrea lui, numai în cîteva luni, nici nu-l mai cunoşteai pe Jac.

Se întorsese la fermă, şi într'o bună zi, ce să vadă: la poartă poposiau un şir de căruţe încărcate cu unelte de muncă. Mişel i-le trimetea în dar, ca să-şi încoroneze opera de binefacere.

Cu ce chiot de bucurie, cu ce lacrimi de recunoştinţă desfăcea Jac scrisoarea de la Mişel.

Optsprezece luni după aceea, experienţa era gata, şi succesul desăvîrşit.

Ferma „Ciocîrlia" nu însemna acum numai o mare şi frumoasă exploatare agricolă, ci era o fermă model în toată puterea cuvîntului.

Valea Miribel ajunsese un centru agricol datorită statornicei priceperi a fermierului „Ciocîrliei".

Marcel Sovaj nu s'ar fi simţit mai bine la părinţii lui adevăraţi, de cum se simţia în casa lui Jac şi a Janei. Aer, vînt, soare, ploae, toate-l făceau de creştea ca din apă. Implinise cinci ani, dar arăta de zece, atîta era de voinic şi curajliu şi sprinten.

Cum să nu-l piarză din ochii tatăl lui, cînd venia să-l vadă! Şi venia destul de des cu Doamna Sovaj, care se mai înviora în aerul cel bun din valea Miribel.

De la o vreme, povăţuită de doctor, Doamna

Sovaj s'a stabilit chiar la fermă, pentru ca să bea regulat lapte de capră.

Din nefericire, trecuseră trei luni, şi sărmanei femei deloc nu-i dădea înspre bine; ba, dimpotrivă, fără nici o pricină, din zi în zi, se simţia şi mai slăbită.

Cu doi ani mai înainte, avusese încă un copil, o fetiţă de toată drăgălăşia, pe care o chema Clara.

Biata copilă, cînd s'a născut, atît era de slăbuţă şi şubredă, încît nimeni nu credea că avea să trăiască.

Doamna Pache, soţia asociatului lui Mişel Sovaj a ţinut să crească ea pe fetiţă, fiindcă Doamna Sovaj era aşa de bicisnică.

Soţiile celor doi asociaţi se instalaseră împreună la fermă, şi soţii lor veniau des să le vadă.

Pentru fetiţă, aerul tare din vale fusese cu multă priinţă, o îmbujorase şi ea se făcuse o voinică de fată, şi mult o mai iubia frăţiorul ei.

Intr'o seară, Doamna Sovaj şi-a chemat pe toţi trei copilaşii lîngă dînsa şi i-a pus să zică „Tatăl nostru". I-a sărutat mai mult ca de obiceiu, dar se simţea sfîrşită.

Doamna Pache a venit să-i iea copiii, şi tînăra mamă îi petrecea cu ochii înlăcrămaţi.

După ce s'a închis uşa şi i-a pierdut din vedere, a isbucnit într'un hohot de plîns.

— Maica Domnului, îndură-te de ei!

A adormit.

Doamna Pache ajutată de Janeta a culcat copiii. A venit îndată să vadă cum îi mai este prietenei sale. Tiptil, numai în vîrful picioare-

lor, s'a apropiat de pat. Bolnava zîmbia, cu ochii pe jumătate închişi. Doamna Pache a sărutat-o pe frunte; buzele bolnavei au murmurat: „Adio, Mişel!" Doamna Pache a ţipat şi a leşinat.

Bolnava se stinsese fără dureri, cum se stinge lampa care nu mai are din ce arde.

La ţipetul Doamnei Pache au alergat toţi din toate părţile, şi zarva era mare.

Jac a ţinut morţis să-şi vestească prietenul, cu tot ceasul întîrziat al nopţii. A pus rînduială printre argaţi, printre lunaşi, a aruncat el singur şeaua pe cal, a încălecat şi a pornit ca săgeata, să străbată cîteva poşte de cale.

Ce grea sarcină îşi luase Jac, într'o pripeală. Cum era să aducă vorba, cum să spue!

Şi, a mers, a mers cît îi nopticica, dar puterile se sleiesc de la o vreme. Prindea a se lumina de ziuă, cînd bietul om sfărmat de osteneală, nu-şi mai simţia nici tăria sufletului ca să ajungă unde pornise. N'a avut încotro, şi a trebuit să facă un popas.

— Mi-e degrabă, s'ajung la Lyon; toată noaptea la drum, înţelegi că sîntem rupţi de osteneală, şi eu, şi calul, spunea el hangiului; am să mă 'ntind colea pe laviţa asta, înfăşurat în manta, şi cînd or bate ceasurile şapte, să vii să mă trezeşti.

Hangiul i-a făcut pe voe.

„Hm! îşi zicea Jac, adouazi, dimineaţa;—parcă te simţi alt om! Odihna şi mîncarea îţi aduc puterile la loc".

Şi-a aprins pipa, a poruncit să-i pună şeaua pe cal, a chemat pe hangiu, i-a achitat pînă

'ntr'un ban toată socoteala pentru mîncarea lui şi nutreţul calului, şi cînd să iasă pe uşă, numai iată că aude sgomot de paşi pe scara ce ducea sus, la rîndul întăi. Fără să ştie, de ce, — Jac Cretien a stat pe loc. Deodată, a rămas ca trăsnit, scoţînd şi un ţipet de uimire. A scăpat şi pipa, care s'a sfărmat jos.

— Mişel!

— Jac, tu, aici? Şi încotro te duci?

— Plecasem după tine, se sili să răspundă Jac.

— Cum? Pe mine mă căutai?

— Ei, da, răspunse Jac, isbucnind în plîns nestăpînit. O groaznică nenorocire!

— Ţi s'a întîmplat ţie?

Jac dădu din cap în semn că nu lui i se întîmplase nenorocirea.

Mişel a înţeles numaidecît.

— Luiza, Luiza! nu-i aşa?

— Da, răspunse Jac.

— Luiza, soţia mea, s'a stins din viaţă!şi Mişel sfîrşit de durere căzu pe o bancă.

Dintr'odată, s'a desfigurat. Părea că-i ies ochii din orbite şi că el îşi rătăceşte minţile.

Spunea aceleaşi vorbe:

— Luiza mea nu mai este! S'a sfîrşit!.. Jac i-a adus degrabă un pahar cu apă rece.

— Bea! îi spuse el, aproape poruncindu-i.

Mişel a sorbit paharul, a scos un oftat din fundul inimii, îşi trecu palma pe frunte, şi isbucni în plîns sfîşietor: „Luiza mea moartă, Luiza mea scumpă!"

— De-acù, scapă cu minţile întregi, îşi zise Jac, şi încercă să stîrnească la vorbă pe Mişel:

— Ai doi copii, pentru cari trebue să trăeşti şi să munceşti.

— Of! aş-i. Am doi copii, şi ce-au să se facă ei fără mamă.

— Mama o să se roage pentru dînşii în cer, iar tu ai să munceşti ca să-i creşti aici, pe pămînt.

— Eu!.. gemu el cu desnădejde.

— Ei, da, tu, fiindcă ea ţi i-a încredinţat în ultimele clipe. Nu vrei să m'asculţi să-ţi povestesc cum şi-a dat sufletul, sărmana femee?

— Spune! spune, îmi cere inima să aflu tot.

— Hai, să mergem sus, la mine în odae, şi acolo, ai să auzi tot.

— Să mergem.

Dar, cînd Mişel a vrut să pună pasul, l'a apucat ameţeala şi a căzut jos, leşinat.

A sărit degrabă hangiul în ajutor, l'au ridicat şi l'au dus sus, în odae.

Jac, în pripă, a trimes să cheme doctorul şi pe domnul Pache, tovarăşul lui Mişel.

Doctorul din Lyon a venit pe la orele unsprezece. Mişel se trezise o clipă numai, apoi căzuse iar în somn letargic. Doctorul a cerut să i se spună cum se întîmplase totul, şi pe cînd ascultă, de mai multeori a clătinat din cap a semn rău.

— Greu, foarte greu, zise doctorul, însfîrşit. Nu-i un rău fizic, ci sufletul lui e îmbolnăvit. Nu răspund de ce s'ar putea întîmpla. Să-l duceţi la fermă, şi acolo, am să vin eu să-l văd. Dar să plecaţi îndată, el nici n'o să-şi dea seama de nimic.

— Domnule doctor, zise Jac, vă rog să nu-l

lăsaţi singur pe bolnav. Eu, pe drum, n'o să mă pot dumeri ce să-i fac, dacă i-a fi rău.

— Dumneata eşti fermierul din Ciocîrlia, nu-i aşa?

— Da, domnule doctor, şi omul ăsta e prietenul meu, fratele meu, mai mult decît atîta, binefăcătorul meu. Intîi, pe Dumnezeu, şi al doilea, pe el îl am pe lume. El m'a făcut om, şi m'a învăţat să mă îmbogăţesc prin muncă.

— Nu-mi eşti un strein, domnule, răspunse doctorul. Te cunosc din nume, şi am să fac totul pentru dumneata. O să vă însoţesc pe drum, şi nu voi părăsi pe bolnav decît după ce îi voi fi dat toate ajutoarele cerute de starea lui.

— Nu aflu cuvinte să vă mulţumesc, domnule doctor. Jac a găsit o şaretă chiar la han. A aşezat în ea cum era mai bine pentru a-i fi îndemînă bolnavului, să nu-l sdruncine căruţa. Incet, încet se îndrumau cu toţii spre fermă. Au făcut drumul destul de liniştiţi, şi au ajuns după sfinţitul soarelui. Bolnavul a fost dus în odaea lui şi doctorul i s'a aşezat la căpătîiu, după ce i-a dat unele îngrijiri.

A doua zi, trupul neînsufleţit al Luizei a fost transportat la Lyon şi îmormîntat într'un cavou de familie. De aceasta a avut grijă domnul Pache.

Bietul Mişel în somn nu-şi dădea seama de nimic, dar starea lui era tare de îngrijorat.

CAPITOLUL III

Mişel Sovay pleacă în America, încredinţînd pe fiul său Marcel lui Jac Cretien.

Vreme de cîteva luni, bolnavul a rămas ca între moarte şi viaţă. Cei mai vestiţi doctori din Lyon n'au avut ce să-i facă.

Doctorul Cavalier, acel care-i dăduse primele îngrijiri, a hotărît să-l lase în seama naturii, supraveghindu-l totuş cît mai de aproape. El rămăsese tot timpul la fermă, să urmărească pas cu pas mersul boalei.

A avut cam mult de aşteptat; dar, întocmai după cum prevăzuse, natura atît de miraculoasă în organismele tinere şi bogate în resurse, a lucrat în taină, pînă cînd, însfîrşit, s'a arătat ziua ceà bună: Mişel Sovaj era scăpat. Melancolia însă pentru multă vreme întîrzia pe faţa lui, şi el părea muncit de gînduri. Grăià prea puţin, dădea vorbe scurte, întretăiate, arătînd şi un fel de nepăsare în tot ce făcea. Pe frunte, pe la colţurile gurii i se săpaseră brazde, şi un surîs amar veşnic pe buze, te umplea de milă.

Cînd s'a simţit mai în putere, a hotărît să urmeze sfatul doctorului Cavalier, să se întoarcă adică la Lyon cît mai în grabă, pentru a-şi începe viaţa activă. Grijile, treburile, aveau să-i mai împrăştie nourii de pe suflet.

— Dacă ţii dumneata numaidecît, te ascult, — a răspuns el doctorului, prea te-ai ostenit mult pentru mine.

Şi, chiar în faţa medicului, şi-a luat rămas bun dela Jac şi dela Janeta, a strîns în braţe şi a sărutat mult pe Marcel, apoi s'a suit alături de doctor în trăsură, şi au plecat la Lyon.

Jac l'a întrebat dacă avea să-l vadă pe curînd.

— Cred că da, în curînd, a răspuns Mişel, cu un fel de glas care da de gîndit.

— De nu ar face vre-o nebunie, îşi zicea Jac în gîndul lui, urmărind cu ochii trăsura care se depărta prin cotiturile drumului de ţarnă.

Numai de două sau de trei ori, dacă a scris Mişel în cele cîteva luni cari au trecut după aceea. Scrisori scurte, şi tot mai triste. Vremea nu tămăduia deloc durerea lui sufletească. In fiecare scrisoare însă, el nu uita să stărue pentru o anumită educaţie a lui Marcel:

Nefericirea mea, scria el, vine din acea că am fost crescut de-o mamă prea duioasă, prea simţitoare, pe care o dobora cel mai mic neajuns al vieţii. Eu şi mama ne adoram, la ea găsiam ascultare pentru toate amărăciunile mele de copil, însă prea marea ei iubire o orbia; am fost, în toată puterea cuvîntului, un copil răsfăţat. In loc să vindece sensibilitatea prea nervoasă şi slăbiciunea firii mele, ea mă mîngîia, plîngea cu mine, şi fără să-şi dea seama,

ucidea în ființa mea agerimea curajului, virilitatea sufletească, forța morală, fără care nu poți duce lupta cu viața.

Mişel Sovaj se plîngea foarte des prin scrisori de această lipsă de curaj. Dar, de la o vreme, a întrerupt şi scrisul.

Trecuseră două luni, fără ca Jac să mai aibă veşti dela prietenul său. Care nu-i era neliniştea. Nu putea pleca dela fermă, fiindcă tocmai atunci era toiul muncilor.

Dar, se frămînta cu gîndul, şi într'o bună zi, era gata să iea hotărîrea de-a face un drum pînă la Lyon. S'a dus decuseară să-şi vadă toată gospodăria, să dea porunci argaţilor, vătafilor, iar la întoarcere, cînd să descalece de pe cal, ce să-i vadă ochii:

Mişel îl aştepta în pragul uşii.

Prietenii şi-au căzut unul altuia în braţe.

Dar Mişel nu mai era decît umbra celui de altădată.

In cîteva luni, îmbătrînise cît în zece ani.

Părul lui negru, stufos, îi căzuse și albise. I se încrețise fruntea, ochii priviau duși, și era slab că abia se ţinea pe picioare.

— Te uiţi la mine, şi nu mă mai cunoşti, aşa e, Jac?..

— Ei, ce să faci, se silia să răspundă Jac. Nu-ţi prieşte aerul de oraş, şi gata. Eşti un ţăran, ca şi mine, prietene Mişel; să vezi că dacă stai aici la fermă o săptămînă, ai să te simţi altul, voinic şi voios, cum se cade să fii.

— Nu-mi este cu putință să rămîn aici aşa de mult timp.

— Dar, de ce?

— Am să-ţi spun, de ce.

— Adică, ai venit numai aşa pentru cîteva ceasuri?

— Da, şi spre marea mea părere de rău. O să cinăm, o să stăm de vorbă, căci am venit mai ales să vorbesc cu tine, iar mîni, în zori, o să plec.

— Aşa degrabă?

— Da, fiindcă afacerile nu-mi dau răgaz. De azi în zece zile, trebue să fiu la Havre, şi n'am nici o clipă de pierdut.

— Ce să cauţi tu la Havre?

— Aibi răbdare, că o să ştii acuş.

Jac n'a stăruit mai mult, ca să nu-l supere pe prietenul său, şi l'a poftit în casă.

Mişel căuta să fie vesel faţă de Janeta, şi foarte drăgăstos cu Marcel, spunîndu-i glume, şi jucîndu-se cu el, cum nu mai făcuse niciodată.

Jac şi Janeta schimbau pe furiş între ei priviri cu înţeles. Simţiau că veselia aceasta era silită, nu pornia din inimă.

Cînd a venit ceasul de culcare pentru copii, Mişel şi-a luat băiatul pe genunchi, l'a sărutat de multe, multe ori, şi i-a tot spus:

— Marcel, să nu uiţi pe tatăl tău! Să-l iubeşti, fiindcă şi el te iubeşte mult, tu nu poţi şti, cît de mult!..

Copilul îl săruta şi el, spunînd, din toată inima:

— Tată, te iubesc.

— Să nu mă uiţi niciodată, orice s'ar întîmpla.

— Niciodată, tată dragă, am să vă iubesc întotdeauna mult, pe tine, pe tata Jac, pe mama

Janeta, şi pe mama Luiza care e în cer. Ai să vezi tu, tată, ce cuminte am să fiu, numai ca să-ţi fac plăcere ţie. Şi am să fiu silitor, tot pentru tine.

— Puiu tatei, să nu mă uiţi. Să fii cuminte şi silitor, să te faci un om ca tata Jac.

— Ca tine, tată; eşti bun, tată!

— Acum, du-te de fă nani, puiul tatei, şi să nu uiţi ce mi-ai făgăduit.

Jac rămas singur cu Mişel, trăgea din pipă şi căuta cu tristeţe la prietenul său, fără a îndrăsni să-i spună un cuvînt, ştiind el bine că la durerile mari trebue să-i crezi omului şi să taci. Janeta a venit după cîteva momente.

— Ţi-am gătit odaea, domnule Mişel, zise ea cu blîndeţe. Mişel a ridicat capul încercînd să surîză.

— Mulţumesc, Jana, dar aş mai sta de vorbă cu soţul tău, şi cu tine, care eşti aşa de bună şi înţelegătoare. Ia şezi colea între noi amîndoi, fiindcă ţin să auzi ce vorbim.

Femea îşi luă depănătoarea, — ea niciodată nu stătea fără lucru, — şi se aşeză între ei.

Mişel îşi trecu mîna pe frunte ca şi cum pentru a împrăştia negurile din spiritul său, surîse şi se adresă lui Jac pe un ton de voioşie:

— Ia, umple paharul, prietene Jac, zise el.

Işi aprinse apoi o ţigară şi ciocni cu amicul său.

— Ascultă, zise Mişel, punînd pe masă paharul din care abia sorbise o picătură. Iarăşi îl biruise tristeţa, îi tremura vocea, cu toate că făcea sforţări pentru a părea vesel şi stăpîn pe el.

— Imi închipui, prietene Jac, că ai auzit vorbindu-se despre Statele Unite ale Americei de Nord. Trăeşte acolo, o naţie de oameni foarte harnică, şi isteaţă şi curajoasă şi care merge cu paşi uriaşi în calea progresului. Nimic n'o opreşte, n'o descurajază şi n'o abate din linia trasă de la început.

Şi a jurat să se ajute singură şi să se elibereze de patronagiul comercial al bătrînei Europe.

— Da, am auzit vorbindu-se de asta, răspunse Jac; părerea mea e că au dreptate Americanii să încerce de a nu mai fi tributarii naţiilor europene; nu văd însă de ce trebue să te îngrijoreze pe tine această nizuinţă a lor.

— Pe mine, să mă îngrijoreze! Eu gîndesc despre ei întocmai ca şi tine, prietene Jac, şi din toată inima, aplaud progresul realizat de Americani.

— Ei dar, atunci?

— Ai să auzi. Americanii au întreprins o afacere de sericicultură pe o scară foarte întinsă. Nu s'au mulţumit numai să crească viermii de mătase, dar au întemeiat fabrici de mătăsuri, cari sînt în plină activitate, şi produc foarte frumoase stofe.

E lesne de înţeles, de ce comerţul din Lyon trebue să se intereseze de această concurenţă care i se ridică în faţă.

Fabricanţii s'au întrunit, au ales o comisie care să plece în America să studieze de visu procedeele americane, pentru ca să nu ne trezim cu cine ştie ce riscuri din pricina concurenţei.

— Şi, de bună seamă, răspunse Jac, cu o

tristă ironie, alegerea a căzut tocmai pe tine.

— Ei, da, şi peste zece zile, trebue să mă îmbarc la Havre pentru New-York, răspunse el, fără să ridice ochii.

Jac se pregătia să răspundă, însă femea lui îl opri.

— De ce n'am da cărţile pe faţă, Domnule Mişel, zise ea, cu un aer de căinare. Noi te iubim, şi avem dreptul la toată încrederea dumitale. Dumneata singur ai ţinut ca să-ţi se dea însărcinarea aceasta pentru America.. Ai vrut să pleci; să fugi din Franţa, unde ţi-a fost dat să suferi, fără să poţi fi mîngîiat. Ai vrut să pleci cu orice chip. S'a ivit un prilej şi l'ai folosit.

— Ei, da, este aşa, mărturisesc, dragă Jana, ai dreptate, eu, eu singur am ţinut să plec.

— Şi, hotărît să nu te mai întorci niciodată, nu-i aşa, Mişel, întrebă Jac dojenitor.

— O, nu, dragii mei, protestă el cu vivacitate. N'am luat această hotărîre. Mă voi întoarce atunci, cînd mă voi simţi destul de tare, pentru a întîmpina fără dureri prea sfîşietoare amintirile ce la fiecare pas îmi răsar în cale.

— Poate, zise Jac, privind spre soţia sa.

— Dar, adăogă Jana, pe cît ştiu eu, o călătorie în America, dacă are o ţintă bine hotărîtă, nu poate dura mai mult de cîteva luni, cel mult, un an.

— Scopul hotărît este vindecarea mea sufletească, Jano dragă. Şi, nu se ştie, dacă nu vor trebui ani întregi pentru aceasta.

— Ani întregi! se miră ea, frîngîndu-şi mînile... dar copiii? băeţelul, fetiţa cari îţi sînt aşa de

dragi, ce-au să se facă ei în lipsa dumitale?

— M'am gîndit la toate, și am făcut așa, ca ei să nu ducă lipsă de nimic. Cînd pornește cineva într'o astfel de călătorie, are prevederea de-a pune lucrurile la punct, fiindcă știe cînd pleacă, dar nu și cînd se întoarce. Te poate găsi moartea dintr'un moment într'altul.

— Ei!..

— Ce-ți vine să vorbești; domnule Mișel, zise Jana cu ton de mustrare.

— Să nu vă duceți cu gîndul prea departe, adause el cu un zîmbet trist. După mine, sinuciderea este o crimă și o lașitate. Durerea poate să mă omoare, însă niciodată nu-mi va trece prin minte să grăbesc această moarte. Vorbesc despre ce se poate întîmpla, și un om trebue să fie pregătit pentru sfîrșitul lui.

Am făcut un testament, în care te las pe tine, Jac, tutore al fiului meu, iar domnul Pache îți va fi ajutor de tutore.

Pe fetița mea o las în familia asociatului meu, și am numit pe Domnul Pache tutore al ei. Tu și Pache sînteți cei mai buni și cei mai siguri prieteni ai mei.

Trei sute de mii de franci plasați de notarul meu în ipotecă de rangul întîi, vor fi împărțiți între fiul și fiica mea, la majoratul lor.

Dobînzile se vor adăoga la capital care se va dubla.

In plus, îți mai las ție zece mii de franci pentru educația fiului meu, educație care să tindă a scoate din el un om cumsecade, energic și harnic, vrednic de-a întîmpina fără șovăire lupta vieții, ceace eu n'am fost în stare să fac,

pentrucă am crescut prea răsfăţat şi nedeprins a birui durerea încetul cu încetul. Vedeţi, unde am ajuns. Ţin ca fiul meu să fie mai tare decît mine.

Mişcat pînă la lacrimi, a răspuns Jac:

— Iţi făgăduesc, Mişel, că voi face tot ce-mi va sta în putinţă, ca din Marcel să iasă un om. Imi spune inima că o să isbutesc. Să mergi sănătos, fără grijă de ce laşi în urmă, şi să te întorci sănătos, şi pe deplin vindecat, spre binele tău şi mai ales, pentru fericirea copiilor tăi.

— Voi căuta să mă însănătoşez, prietene Jac, zise Mişel. Cine ştie, poate tocmai viaţa aceasta nouă va avea puterea de tămăduire, pe care n'o găsesc în Franţa.

— Nu ţii să-ţi mai vezi băeatul înainte de plecare? l'a întrebat Jana.

— Nu! Aseară, mi-am luat rămas bun. Dacă-l mai văd, mă tem că voi şovăi, şi n'o să mai am puterea de-a mă despărţi de el. Interesul cere să plec. Mi-am trimes toate bagajele la Grenoble, fiindcă nu vreau să mă opresc la Lyon, unde amintiri scumpe şi revederea fetiţei mele m'ar întoarce din drumul pe care am pornit. Cum s'a lumina de ziua, trebue să părăsesc ferma, de oarece, din Grenoble, plecarea e la ora zece.

— Merg cu tine, zise Jac hotărît. Ţin ca atunci cînd vei trece de hotarul ţării tale, cel din urmă chip omenesc pe care-l vei vedea, să fie al meu.

— Prin nimic nu puteai să-mi faci o plăcere mai mare, răspunse Mişel, foarte mişcat.

A douazi, de mînecate, au purces amîndoi la drum, iar pe la o amiază, Jac a sosit înapoi, la fermă.

— Ei, cum a fost?, l'a întrebat Jana.

— A plecat, încredinţîndu-mi pe Marcel. Bietul Mişel! Să dea Dumnezeu să-l mai vedem.

— Eu am presimţire că da, a răspuns Jana.

— Să te-audă Dumnezeu, zise Jac, clătinînd din cap. Cu alte cuvinte, *Marcel* a rămas orfan.

— Ba nicidecum, odată ce ne are pe noi. In loc de-un singur copil, avem acum doi.

— Chiar aşa! Ai răspuns foarte cuminte. Nu-l aveam şi pînă acum ca şi adoptat? Cînd cauţi bine, nu-i nici o schimbare. Ei, şi acum, dragă nevastă, dă-mi degrabă să mănînc ceva. Toate întîmplările astea m'au sdruncinat; mi-e foame de mor; hai, că mi-e degrabă, am treabă, stau oamenii degeaba.

Bărbatul şi femea şi-au luat traiul obişnuit, fără să simtă cea mai mică schimbare prin noua înfiare, odată ce ei vegheaseră asupra băeţelului Marcel, încă de la naşterea lui.

La douăsprezece zile după aceea, Mişel Sovaj se îmbarca la Havre pe corabia trei catarge „Destinul“, care pornia împinsă de puternicul vînt est, nord-est.

CAPITOLUL IV

Cum a Crescut Marcel

Jac Cretien înainte de orice, era omul datoriei; înţelegea, ce răspundere îşi luase faţă de prietenul său; însă era hotărît să-şi dea toate silinţile, ca să ajungă dincolo de aşteptări. Era modest, ca toţi oamenii oneşti şi inteligenţi. Grija lui era ca nu cumva să nu fi înţeles îndeajuns ceace dorise Mişel Sovaj. S'a hotărît dar să se sfătuiască şi cu domnul Pache, şi cu notarul, domnul Corbon, oameni învăţaţi, cu multă cunoaştere de viaţă şi prieteni credincioşi ai lui Mişel.

Se întîmplase ca tocmai în vremea acea să cadă şi termenul de plată al arendei.

Mai avea de dat şi procentele asupra împrumutului.

Nici prin minte nu i-a trecut să deschidă testamentul. Il încuiase bine într'un loc ferit.

Intr'o dimineaţă, a încălecat pe cal, după ce şi-a trecut pe umăr cureaua de la geanta lui încărcată doldova cu paralele pentru dobânzi şi capete. A tras deadreptul la notar.

Domnul Corbon l'a primit cu toată prietenia, l'a poftit să şadă, l'a întrebat de starea recoltei, şi a deschis vorba la urmă şi de scopul venirii lui.

— Poi, nu cam ghiceşti, de ce-am venit, răspunse Jac.

— Deloc, a spus notarul.

— Nu-i, mîni, sfîntul Martin?

— Ei şi?

— La sfîntul Martin, nu-i data cînd se plătesc arenzile?

— O fi, dar dumneata nu eşti arendaşul nimărui.

— N'ai ţinere de minte, domnule Corbon.

— Eu? dimpotrivă, se plîng mulţi că o prea am.

— Vrei să rîzi? Cum? Nu ştii dumneata că eu sînt arendaşul fermei *„Ciocîrlia"*, proprietatea domnului Mişel Sovaj? Ca dovadă, uite colea, am adus banii dobînzilor, şi două mii de franci din capete. Dumneata nu ştii că Marcel Sovaj mi-a împrumutat treizeci şi cinci de mii de franci pentru instalare, nu eşti dumneata, domnule Corbon, care ai scris actele?

— Eu, în persoană, dragă domnule Jac.

— Ei, atunci, ţine de colea, zise Jac, scoţînd un pachet de hîrtii din geanta lui cît toate zilele de mare.

— Stăi puţintel domnule. Nu te grăbi deloc, şi fă-mi plăcerea de pune paralele de unde le-ai scos. Nu-mi datorezi nimic.

— Cum aşa, că nu-ţi datorez nimic, nu mai eşti notarul lui Mişel Sovaj?

— Dumneata, domnule, n'ai citit testamentul

pe care ţi l'a încredinţat prietenul nostru, înainte de plecarea lui!

— Nici nu mi-a trecut prin minte să-l deschid. L'am pus la loc sigur, şi gata. Nu se face aşa cu lucrul încredinţat?

— In cazul dumitale, nu, fiindcă Mişel Sovaj trebuea să te oblige să citeşti testamentul.

— Mi-a spus el, dar eu am chitit că-i mai bine să nu-l mai citesc.

— Iaca, rău ai făcut. Dacă-l citiai, nu te-ai mai fi ostenit să faci acum treizeci de kilometri călare, ca să aduci nişte bani pe cari nu-i datorezi, şi prin urmare, nu-i primesc. Pe de altă parte, ai fi văzut cît de mult ţine la dumneata prietenul nostru, de cîtă încredere te-a socotit vrednic, cum ţi-a pus la punct toate afacerile înainte ca el să plece, acolo, de unde mă rog lui Dumnezeu să se întoarcă. Intr'un cuvînt, Mişel Sovaj te scuteşte de plata arenzii pînă la întoarcerea lui, iar în caz de moarte, îţi lasă moştenire ferma „Ciocîrlia", precum şi suma de bani, pe care ţi-a împrumutat-o. In schimb, şi dumneata, ai avut şi o să ai grijă de Marcel.

— Cît despre asta, numai să-mi ajute Dumnezeu, pe cîtă bunăvoinţă am. Simt eu că n'am destulă învăţătură de carte, şi de acea, aş fi vrut să mă mai sfătuesc cu alde dumneavoastră, să mă puneţi la cale, cum e mai bine.

— N'ai nevoe de sfaturile nimănui, dragă Domnule Jac; ai un bun simţ înăscut care face mai mult decît toate sfaturile, fie ale mele, fie ale domnului Pache.

Mişel a ştiut foarte bine ce face, cînd ţi-a încredinţat copilul. O alegere mai bună nici că

putea să facă. Cum te-a tăea capul, aşa ai să-l creşti.

— Dă!.. dacă aşa socotiţi, şi dumneavoastră, şi domnul Pache, rămîne să mă silesc, să ies cum e mai bine, la capăt.

— Nu numai eu şi domnul Sovaj, dar toţi prietenii lui Mişel, credem numai binele despre dumneata.

— Dumnezeu să-mi ajute... Ei, dar ştiţi că Mişel mi-a mai lăsat zece mii de franci, pentru ca să dau învăţătură băeatului.

— Ştiu.

— Ce să fac eu cu atîţia bani? Parcă nici nu-mi vine să-i primesc.

— Mişel s'ar supăra, dacă ar auzi că nu-i primeşti.

— Aşa crezi dumneata? întrebă Jac, scărpinîndu-se în cap.

— Nici că mai încape vorbă.

Notarul trimesese să-l vestească şi pe domnul Pache. Fabricantul venia cu braţele întinse. Toţi trei au luat masa împreună şi au stat de vorbă în privinţa afacerilor cari îl aduseseră pe Jac la Lyon. Domnul Pache a fost de părerea notarului; Jac n'a avut încotro, recunoscînd de bun tot ce se hotărîse. Şi-a luat drumul înapoi la Ciocîrlia, dar în capul lui îşi rumega un plan, şi anume: dacă avea să se întîmple să moară prietenul său, el avea să primească donaţia din testament; dar pentru nimic în lume, nu şi-ar fi însuşit arenzile şi suma împrumutată de Mişel. Dar, cum notarul nu vroia să primească nici el banii aceştia, Jac s'a mai gîndit într'un fel. S'a gîndit anume, ca din banii a-

ceştia să cumpere an cu an cîte o bucăţică de pămînt pe numele lui Marcel, ajungînd cu încetul la o moşioară, care avea să-i prindă bine băeatului la majorat.

Jac şi-a simţit cugetul împăcat, şi a intrat la fermă liniştit.

Cît despre felul de creştere ales de Jac pentru Marcel, a fost dintre cele mai simple. Intăi şi întăi, s'a gîndit la sănătatea băeatului, hotărînd să-l facă voinic, îndemănatec, sprinten şi curajos.

Cînd a împlinit opt ani, Marcel părea de doisprezece. Inalt, svelt, avea o putere de necrezut pentru vrîsta lui. Jac rămînea de multe ori uimit de isteţimea copilului.

Cînd a împlinit Marcel doisprezece ani, Jac a cunoscut la Saint-Laurent-du-Pont pe-un tînăr ca de vre-o douăzeci şi trei de ani, orfan şi sărac, dar cu o temeinică învăţătură de carte. Il chema Petru Moren, şi trăià ca vai de el, uitat în satul acela.

Fermierul s'a dus întins la dînsul, şi i-a pus de la început toate condiţiile: era vorba de şcoala lui Marcel, dar lui Jac nu-i intra în cap felul acela de-a chinui copilul silindu-l să stea în clasă răstignit în bancă. In ruptul capului, nu.

El înţelegea ca profesorul să-l iea pe Marcel, şi să-l poarte în plimbări prin toţi munţii, să-i deschidă inima pentru a simţi măreţia naturii, lăsîndu-i spiritul în voe, sănătos, ager, să cuprindă şi să deslușiască totul.

Moren a înţeles ce vroia fermierul, în explicaţiile lui cam încîlcite. A cerut cinci ani pentru a ajunge la un succes sigur.

— Să batem palma, zise Jac. Dumneata o să ai, la fermă, casă, masă, încălzit; o să primeşti două rînduri de strae pe an, şi o mie de franci leafă. Iar după ce s'or împlini cei cinci ani, dacă rezultatul va fi mulţumitor, o să mai primeşti o gratificaţie de cinci mii de franci.

Moreni asculta cu lacrimi în ochi: era pus la adăpost pentru ziua de faţă, şi i se deschidea un viitor.

Marcel şi Moren s'au împrietenit din prima clipă.

Tînărul profesor se prefăcuse şi el copil, ca să se înţeleagă mai bine cu cel pe care trebuea să-l instruiască. Dar, micul Marcel avusese un început de cultură. In lungile nopţi de iarnă, Janeta îl deprinsese să citească, să scrie şi puţin să socotească, pe nesimţite, mai mult în joacă. Marcel citise chiar cîteva cărţi potrivite cu mintea lui, în care se trezise un mare dor de-a afla, de-a învăţa.

Micul elev nici nu-şi dădea seama, că Moren fusese instalat la fermă pentru ca să-i fie lui profesor.

Lecţiile începeau odată cu răsăritul soarelui, şi se sfîrşiau la ora de culcare. In tot momentul, se găsia un prilej de învăţătură: la arat, la boronit, la semănat, la muncă, la plimbare, pe cîmp, în munte, şi în timpul acesta, la fermă, totul mergea strună.

După cinci ani, Marcel ajunsese a şti tot ce-i era de folos, avînd un dar de a ghici, chiar pentru lucrurile pe cari nu le învăţase.

Prin munţi, elevul şi profesorul poposiau unde se 'ntîmpla. Aprindeau cîteun foc de vreascuri,

frigeau ceace le căzuse la vînat sau la pescuit, culegeau buruenile bune de mîncare, adunau poamele pădurii, şi în toată vremea asta, discutau despre interesantele lucruri pe cari le întîmpinau fie pe înălţimile munţilor, fie pe întinsul văilor.

La drum, îi mai întovărăşia o fiinţă: o căţea de rasa Saint-Bernard. Era numai de-un an, dar crescuse mare cît un leu. Marcel o primise în dar de la domnul Pache. O botezase *Mititica*. Era o mare prietenie între Marcel şi Mititica.

Băeatul împlinise şaisprezece ani. Tatăl lui, decînd plecase în America, nu mai dăduse nici un semn de viaţă. Lumea începuse să-l creadă mort. Singur Marcel, care deşi nu mai ţinea minte cum era la chip tatăl lui, spera mereu că avea să-l revadă, îi spunea inima că el trăia şi că avea să se întoarcă.

Trecuse trei ani, de cînd *Marieta*, fetiţa drăguţă, fiica soţilor Jac şi Janeta, învăţa, internă la un pension. Numai în vacanţe venia la ferma Ciocîrlia.

Marcel şi Marieta se iubiau ca fratele şi sora.

Era prin anul 1849, către sfîrşitul lunei Maiu. Intr'o bună zi, s'a ivit la fermă un ins înalt la stat, cu părul căzînd în plete, şi cu o barbă mare, sură. Era îmbrăcat în portul muntenilor din Savoia. Infăşurat într'o manta cafenie, trăsese gluga pe cap, aşa că abia i se zăriau trăsăturile aspre ale chipului uscăţiv.

Purta peste umăr un sac de pînză gudronată, ca o geantă de vînat. In sac erau plante uscate, flacoane de tot felul pline cu lichide colorate,

instrumente şi alte lucruri nemaivăzute. Se sprijinea în mers de-un băţ cu fier la vîrf.

Nimeni n'ar fi ştiut să spună, de unde venise omul acesta singuratec.

Cu timpul, s'a crezut că el sălăşluia în Savoia, prin împrejurimile satului Echelles.

Cînd venia în casa cuiva, departe de-a fi un mosafir sîlnic, era, dimpotrivă, de-un mare folos pentru cei din casă, fie că dădea doftorii pentru bolnavi, fie că strecura cîteun ban alb în mîna celor nevoeaşi.

El era altfel decît lumea cealaltă, totuşi oamenii îl respectau şi-l iubiau. Il porecliseră „omul cu glugă“. Venise mai de multă vreme în ţinut, dar a trecut timp pînă să se înfăţişeze la ferma „Ciocîrlia“.

Marcel se întîlnise cu el de cîtevaori, prin munţi; îl văzuse că ierboviza, şi chiar intrase în vorbă cu dînsul, aşa că între ei, dacă nu era chiar o legătură, era totuş o cunoştinţă.

Intr'o bunădimineaţă, s'au trezit cu el la fermă.

După cum îi era obiceiul, era înfăşurat în manta, cu gluga trasă pe cap, şi punea paşii mari, sprijinindu-se pe băţul ferecat. Jac Cretien a primit cu toată bucuria pe omul ciudat: l'a poftit la masă, apoi, spre uimirea tuturor, fermierul şi cu mosafirul lui s'au închis într'o odae deoparte, unde au stat de taină cîteva ceasuri.

Cînd au mîntuit vorba lor, Jac arăta schimbat la faţă.

Omul cu glugă a plecat cum venise; dar deatunci, a prins a se întoarce deseori pe la fermă. Era aproape zilnic musafir la masă. Dacă se 'n-

tîmpla să lipsească cîteodată, ei se îngrijorau, şi trimeteau să-l caute. Fermierul îi arăta un fel de respect, lucru care li s'a părut firesc la toţi, cu timpul.

Din prima zi, Marcel s'a simţit atras sufleteşte către omul cu glugă.

Cu timpul, au legat amîndoi o mare prietenie.

De multe ori, se întîlniau prin munţi cîte trei: el, Marcel şi Moren. Porniau în excursii nesfîrşite.

In convorbirile lor, omul cu glugă uimia printr'o mare cunoaştere a lumei, o întinsă şi temeinică învăţătură, pentru care nu-şi făcea nici o fală, iar lui Marcel i se părea că i se luminează sufletul.

Omul cu glugă nu venia odată la fermă, fără să aducă pentru tînărul camarad, cum îi zicea el lui Marcel, — o carte bună, pe care băeatul o sorbia în cîteva ceasuri, ca să aibă apoi seminţă de vorbă, pentru multă vreme, cu prietenul său.

S'a întîmplat, că vre-o cinsprezece zile, omul cu glugă nu s'a mai arătat la fermă. Intr'o dimineaţă, Marcel, Moren şi Mititica au pornit prin munţi, cu gînd să-l întîlniască. Şi Jac Cretien era neliniştit de lipsa prietenului.

Marcel şi Moren mergeau şi se aprindeau la vorbă. Numai iată că Mititica începe a lătra cu furie, alergînd în salturi înspre Guiers mort, la distanţă ca de-o bătae de puşcă de unde se găsiau ei. Torentul venise năbădăios, ca toate apele de munte, primăvara. Vîjiia, se isbia de stînci, răpezindu-se furios să le păşească. La ţipetele ca nişte semnale pe cari le trimetea Mi-

titica, Marcel şi-a aţintit ochii, şi ce să vadă! omul cu glugă căuta să treacă un vad al rîului. Insă, în clipa aceea, vadul era înnecat de ape. Omul cu glugă nu băgase de seamă, dus pe gînduri, cum era. Grozăvenia primejdiei părea de neînlăturat. Marcel a luat-o la fugă în spre rîu, răcnind din răsputeri, ca să fie auzit de bătrîn. Din nefericire, mugetul apelor era asurzitor, şi nimic nu se auzia.

Marcel iarăşi a strigat şi s'a repezit într'acolo. Bătrînul s'a trezit ca din vis, a văzut ce-l aştepta, a căutat să se ridice înapoi, pe mal, dar un bolovan i-a alunecat de sub picioare, a căzut răpăgînd, şi l'au învăluit apele. Zadarnic încerca să lupte.

Băeatul a ajuns la mal. Şi-a lepădat într'o clipă de pe el tot ce-l putea stingheri, şi a sărit în apă. Mititica îi luasă înainte. Se cufunda şi se înălţa, opintindu-se să tragă la mal pe bătrîn, cum îl apucase sdravăn cu dinţii de haină.

Omul îşi pierduse cunoştinţa. Marcel a înotat înspre el, l'a prins ,şi l'a împins la mal, cu capul afară din apă. Şi nu era un lucru uşor, căci furia apelor era năstruşnică şi se mai împotriveau nişte sfărîmături de stîncă.

Dar silindu-se din toată inima, ajutat şi de Mititica, a isbutit, însfîrşit, să aşeze pe mal trupul ţeapăn al nefericitului bătrîn.

Puţin a lipsit ca Marcel să nu se înnece. A căzut pe iarbă alături de cel pe care îl întorsese de la moarte.

Mititica s'a scuturat de cîteva ori, apoi s'a apucat să lingă obrajii stăpînului ei, în vreme

ce Moren se străduia să readucă la viaţă pe bătrîn.

A trecut ca vre-un sfert de oră pînă cînd înnecatul a dat semne de viaţă, şi în sfîrşit, a deschis ochii.

— Copilul meu!.. acestea au fost cuvintele rostite de el, cu infinită dragoste şi recunoştinţă. „Nu voi uita, cui datorez eu viaţa“.

— Şi mie, dar mai ales Mititicăi, a răspuns băeatul rîzînd. Fără ea, amîndoi ne-am fi dus la fund.

— Dar, sîntem uzi pînă la piele, a mai spus Marcel. Să mergem la fermă, să ne premenim. Iacă-tă şi băţul dumitale: Mititica are grijă de toate, s'a dus să-l pescuiască. Noi o să te sprijinim la mers.

— Acum, mi-am venit în fire, a răspuns bătrînul, sculîndu-se în picioare. Pînă acolo, nu-i departe, merg eu, sîntem în sezonul băilor, şi deşi cam rece apa, nu-i prea desplăcută, odată ce intri în ea.

— Uite, că ni vin ajutoare, zise Moren.

— Atunci, hai degrabă în întîmpinarea salvatorilor, a spus rîzînd omul cu glugă; să vadă şi ei că sîntem vii!

Şi au pornit-o la drum. Jac Cretien auzise, de la fermă, strigătele; alerga îngrabă cu argaţii în ajutorul înnecaţilor.

Ajunşi la fermă, şi Jac, şi Janeta, îl sărutau pe Marcel, şi-l felicitau pentru frumosul devotament; plîngeau, şi nu mai ştiau ce să-i spună, dar Marcel trecea Mititicăi toate mîngîerile, preamărindu-i meritele.

Omul cu glugă, din ziua aceea, a arătat lui Marcel toată iubirea nestăpînită, a unui tată față de fiul său.

CAPITOLUL V

O plimbare cu întâmplări.

De trei-patru ori pe săptămînă, omul cu glugă venia la fermă, mînat de marea lui dragoste pentru Marcel Sovaj.

Stăpînii, lucrătorii, slugile, toţi îl primiau cu drag.

Petru Moren, fusese numit, datorită intervenţiei lui Jac Cretien şi-a altor prieteni, regisor general a unei imense exploatări agricole, aproape de Grenoble.

Proprietatea aparţinea unuia dintre cei mai bogaţi agronomi din departamentul Izerului, care graţie filantropiei lui luminate, adusese şi aducea încă mari servicii ţării.

Marcel petrecuse pe profesorul său la plecare, cu un amestec de tristeţă şi bucurie.

Bucuria a întrecut tristeţa, fiindcă omul cu glugă s'a însărcinat să înlocuiască pe Moren în educaţia lui Marcel.

Jac Cretien a ţinut ca în ziua cînd fiul său adoptif a împlinit şaptsprezece ani, să-i cele-

breze aniversarea printr'un mare ospăţ, aşa cum e datina în ţinut, unde cei mai săraci, ca şi bogaţii au mult gust pentru mîncare.

Poftise pe toţi amploiaţii de la fermă, vătafi, lucrători, şi bineînţeles, că în primul rînd, poftise pe omul cu glugă, căruia îi pusese tacîmul la dreapta, între el şi soţia sa.

La desert, fermierul şi-a pus mîna pe umărul lui Marcel, care stătea de-a stînga lui, şi după ce a ciocnit în sănătatea eroului sărbătorii, în mod solemn l'a numit subdirector al fermei *Ciocîrlia,* cu leafa de două mii cinci sute de franci pe an, plus cinci la sută din beneficiile exploatării.

Această numire era necesară, afacerea fermei luase întindere, de aceea toţi au întîmpinat vestea numirii cu strigăte de bucurie. Cine nu cunoştea acum, bunătatea inimii, inteligenţa şi întinsele cunoştinţe ale tînărului Marcel; era aşa de fraged băeatul, dar se prevedea că vremea avea să-i întăriască experienţa.

Chiar de-a doua zi, Marcel a intrat în slujbă, şi ferma şi-a reluat mersul ei obişnuit. Foarte curînd, s'a simţit priceperea tînărului subdirector, şi Jac Cretien se felicita singur de alegerea pe care o făcuse.

Trecură astfel, cîteva luni.

Marcel plănuise unele lucrări de îmbunătăţiri pe cari ar fi dorit să le aplice la fermă. Le-a împărtăşit omului cu glugă, le-a discutat cu el, i-a arătat scrisorile pe cari le primia de la Moren.

Planurile erau bune şi uşor de pus în practică, totuş Marcel nu vroia să înceapă, fără a fi

asigurat de buna isbîndire. Simţia el că trebuea să stea cîtva timp lîngă Moren, să vadă cu ochii cum se fac acele îmbunătăţiri atît de lăudate, ca să nu meargă pe dibuite.

Bătrînul i-a dat dreptate, ba chiar l'a felicitat pentru cumpătul înţelept. I-a făgăduit că va vorbi şi lui Jac, şi bucuros s'a prins să întovărăşească pe Marcel pînă la moşia administrată de Moren. Amîndoi aveau să stea acolo vre-o zece, cincisprezece zile, cum cerea profesorul.

Jac Cretien nu s'a împotrivit deloc, ba i-a dat lui Marcel destui bani pentru seminţe şi unelte, spunîndu-i tot odată, să se folosească de trecerea lui prin oraş, ca să-şi facă de-ale îmbrăcămintei.

A douazi, pe la răsăritul soarelui, Marcel, după ce a sărutat de mai multe ori pe acei cari îi ţineau loc de părinţi, a părăsit ferma în tovărăşia omului cu glugă.

Depărtarea dintre *Ciocîrlia* şi *Grenoble* e de şapte opt ceasuri, după drumul pe care-l apucă cineva.

Cea mai lesnicioasă cale ar fi fost să fi trecut prin Saint-Laurent-du-Pont şi Voiron. Cea mai scurtă însă, era de-a urca Guiers-mort pînă la Desert, şi de-a coborî în oraş la Sappey. N'au apucat însă pe cea dintîi, fiindcă nu era destul de frumoasă, n'au apucat nici pe-a doua, fiindcă prea o făcuseră des. Au ales un drum mai lung, şi hotărîră să se ducă la Grenoble trecînd prin Saint-Jean l'Entremont, Alpette, şi valea Graisivaudan.

Nişte orăşeni s'ar fi dat în lături de la un astfel de itinerar care părea atît de plăcut celor

doi oameni de munte, obişnuiţi să alerge prin munuţi şi prin văi, prin cele mai anevoioase poteci. Erau înţeleşi să facă tot drumul numai pe jos, cu sacul despinare, ca să se bucure de priveliştea minunatelor peisagii cari se desfăşurau ochilor ca un kaleidescop.

Tînărul a simţit un fel de strîngere de inimă, cînd s'a depărtat de fermă. Pentru întîia oară întreprindea o călătorie atît de lungă, şi se despărţia de ai lui pentru mai multă vreme. Fără voe, se simţia copleşit de tristeţă, şi dacă n'ar fi fost în vremea prea încrezătoarei tinereţi, ar fi văzut în toate astea o tristă prevestire. Marcel avea tărie sufletească şi a biruit năvala tristeţii fără pricină; numai, iată că aude lătratul puternic al Mititicăi. O lăsase legată, să nu se iea după dînşii. Dar ea atît de mult scheunase şi se svîrcolise, că i-a fost milă lui Jac, şi a scos-o din lanţ.

Marcel a vrut întîi s'o gonească înapoi cu un ton răsghios, dar Mititica s'a lungit la picioarele lui, urlînd cu desnădejde. S'a înduioşat şi bătrînul.

— Bine, domnişoară, zise Marcel, mîngîind-o. O să mergi cu noi, fiindcă aşa vrea şi prietenul nostru; dar, să fii cuminte.

— Bine faci, că ierţi pe Mititica, zise omul cu glugă.

Nu trebue să dispreţuim niciodată, nici cele mai umile mărturii de credinţă. Prietenia unui cîne e de multeori mai preţioasă decît a omului.

— Cum văd, pe ziua de azi nu ai prea multă dragoste de oameni răspunse Marcel.

— Pentrucă eu am trecut prin viaţă, copilul

meu; îi cunosc bine pe oameni, şi am găsit mulţi răi, dar cumplit de răi... Pe cînd bietul cîne, el îşi urmează instinctul lui, care e numai nobleţă şi credinţă. O să înţelegi odată ce înseamnă aceasta, cînd o să treci prin asprele lupte ale vieţii, unde fiecare e gata să facă totul pentru a nimici pe potrivnicul lui.

Cînele e bun, blînd, devotat, a făcut pe-un filosof să spună: „în om nu-i nimic bun decît ce se găseşte în el din firea cîinelui“. Nu-ţi doresc dar se poate întîmpla, ca într'o zi să ai nevoe de Mititica. Nu uita ce ţi-am spus.

— Cred şi acum în aforismul dumitale, dar uită-te ce vedere splendidă!

Au tăcut amîndoi. In drumul lor, după ce ieşiseră din satul „d'Entre-Deux-Guiers, mergînd pe lîngă Guiers-Vif, au dat de munţii isvoarelor rîului. Au pornit urcuşul pe urmele caprelor, unde li trebuea multă cumpănă şi chibzuială în mers, fiindcă prăpastia era lîngă dînşii.

Cărarea se numea „Grand-Frou“, adică marea spaimă, şi ducea prin crestetul munţilor. Drumeţii au scos-o la capăt, datorită îndemănării şi sprintenelii lor de oameni de munte, şi mai ales bastoanelor cu fier la vîrf, de cari se sprijiniau. Mititica alerga sprintenă parcă ar fi mers pe drum neted. Cu destulă osteneală, au ajuns ei în satul şi în valea Entremont. Au trecut înainte, spre Alpette, prin cărări înguste ca aţa. Au coborît în frumoasa şi mănoasa vale Graisivaudan, în faţa căreia, Marcel scotea chiote de uimire.

Şi-au dat socoteală că ea era prea tîrziu, ca să meargă înainte, la Grenoble.

Bătrînul ispiti pe Marcel;

— Cum îţi pare căsuţa ceea, care se pierde printre viţele de vie ale unui butuc străvechiu? Te uiţi cum o mîngîe soarele, acum la asfinţit?

— Iţi spun drept, că parcă te chiamă şi te mîngîie, deşi e modestă faţă de altele.

— Atunci, hai să batem la uşă, acolo.

Pînă la căsuţă nu era decît depărtare ca de-o bătae de puşcă.

Casele au fizionomia lor, ca şi oamenii: unele au o înfăţişare sinistră, te îndepărtează şi te desgustă; altele sînt plăcute, vesele; multe respiră onestitate, liniştea, bunătatea, şi din această categorie era acea către care se îndreptau drumeştii noştri.

Marcel a si spus: „oamenii din casa asta trebue să fie buni şi primitori“.

Nici n'au apucat să bată, că s'a şi deschis uşa înlături, şi s'a ivit în prag o femee voinică, tînără şi încă frumoasă, zîmbitoare, cu un copilaş mic în braţe, pe cînd altul o trăgea de fustă.

Un cîne mare Mont-Saint-Bernard s'a repezit cu bucurie spre bătrîn. Apoi a început să dea tîrcoale Mititicăi.

— V'am zărit cînd veniaţi, spunea femeia cu glas dulce, melodios, schimbînd o privire cu bătrînul. Aveţi să poposiţi aici, să luaţi masa şi să vă odihniţi. Bărbatul meu s'ar supăra, dacă v'aş lăsa să plecaţi.

— Dacă ţineţi aşa de mult, o să rămînem, n'aş vrea deloc să te certe Jerom, bună Magdalenă.

— Vă foarte mulţumesc, pentru bunătate, şi vă rog să poftiţi.

Bătrînul a făcut un mic semn către femee, pe cînd intra în casă cu Marcel.

Cît ai clipi din ochi, tînăra nevastă, a pus un copil în leagăn, pe cellalt, l'a aşezat pe blană de urs, unde s'a sbenguit cu cînii, apoi a uşurat pe drumeţi de sacii lor, de bastoane; a pus lemne pe foc, poftind pe mosafiri să şadă lîngă sobă.

In vremea aceasta, răspundea la întrebările pe cari i le punea bătrînul.

— Cum îţi pare?, întrebă bătrânul pe Marcel.

— Sînt pur şi simplu, încîntat. Nici odată nu mi s'a făcut o primire mai cordială şi mai sinceră. Aici, totul respiră a voe bună şi mulţumire. Şi, când te gândeşti, casa nu-i cine ştie ce, îmbrăcămintea casei, tot ce poate fi mai rustic, ei dar vezi în totul curăţenie şi bună orînduială. Dacă bărbatul e un lucrător harnic, femea trebue să fie o straşnică gospodină.

— Aşa şi este: o fiinţă bună, blîndă, amîndoi sînt soţi model. Sînt săraci, dar au cu ce trăi, ba încă, mai ajută şi pe alţii, mai săraci decît dînşii, şi asta n'o fac numai de ochii lumei, ci din bunătatea inimii lor. Toţi li caută în cinste.

— Odăile dumneavoastră sînt gata să vă primiască, zise femea, intrînd chiar atunci. Şi masa are să fie gata,acuş. Bărbatul meu soseşte, l-am văzut coborînd muntele. Trebue să fi făcut mult vînat.

— Dar, dragă Magdalenă, nici nu mai era nevoe; verzişoara care forfoteşte colo în oala de pe vatră şi cu o bucăţică de jambon afumat ni-ar fi fost prea deajuns.

— Se poate, domnule, dar noi nu găsim că ar fi fost deajuns. Oaspeţii unei case sînt tri-

mişi de Dumnezeu! Şi apoi, trebue să avem mîncare şi pe mîni, fiindcă nu vă lăsăm se plecaţi în astăseară.

— Asta nu se poate, se împotrivi omul cu glugă. Trebue să ajungem cît mai degrabă, la Grenoble.

— Ei, şi dacă! Iată-că a sosit bărbatumeu. Uşa s'a deschis, şi a intrat Jerom, un muntean sdravăn, croit să fie un uriaş, şi în vîrstă de cel mult, treizeci şi cinci, treizeci şi şase de ani. Părul bălan, barba roşcată, şi o fire de om deschisă, veselă, plămădit numai din bunătate şi curaj.

— Bine-aţi venit la noi, zise el, scoţîndu-şi căciula din cap. Şi dacă vreţi să ni faceţi pe voe, să rămîneţi cît mai multă vreme în casa noastră.

Apoi, întorcîndu-se către nevasta lui, i-a dat sacul de vînat:

— Ţine de colea, femee, doi iepuri, cîteva potîrnichi şi nişte găinuşi. Dar, la iuţeală să faci din ele nişte ostropel şi fripturi, în vreme ce eu am să pregătesc masa.

După ce şi-a sărutat copiii, omul s'a luat să pună masa cu o anumită grijă, ca să fie în cinstea mosafirilor.

N'a trecut un ceas şi mîncarea a fost gata.

Magdalena făcuse mîncarea bună, gustoasă, iar Jerom adusese un vinişor care aluneca pe gît ca un lapte dulce.

Plecarea a rămas pentru a douazi, cînd Jerom avea să-şi ducă mosafirii cu şareta lui, pînă la Grenoble.

Dimineaţa, altă masă întinsă şi bucate gustoase.

Omul cu glugă şi Marcel şi-au luat rămas bun de la femee, şi ea îi petrecea cu ochi galeşi. S'au urcat în şaretă, Jerom a dat biciu calului, şi au pornit. Mititica apucase goana înaintea lor.

Era aproape, şi drumul frumos, numai în mireasmă de flori primăvăratece. Calul voinic a ajuns cu ei în Grenoble înainte de ora unsprezece. Jerom s'a oprit la hanul „Soarele de aur", fiindcă era cunoscut cu stăpnul.

Acolo, dacă au poposit, au cinstit cîteun păhăruţ, apoi Jerom şi-au luat rămas bun şi a purces înapoi, spre casă.

Ceilalţi doi, şi-au lăsat sacii la han şi au pornit să umble şi să vadă oraşul. Omul cu glugă ştia pe unde să-l plimbe pe Marcel.

Băeatul a rămas în uimire în faţa bisericei străvechi *Saint-Laurent,* zidită prin veacul al unsprezecelea. Sculpturile de pe dinafară te-ar face să crezi că e un templu al lui Esculap.

Vrednică de luare aminte, i s'a părut şi biserica *Saint-André,* cu turnul ei patrat de şapte metri înălţime.

Au mai vizitat palatul justiţiei, dar mai mult ca orice, i-a încîntat tablourile din muzeu. S'au oprit să vadă pe rînd: teatrul, palatul băncii, şcoala de artilerie, ospiciul, piaţa Grenette cu castelul de apă, piaţa Saint-André cu frumoasa statue a lui *Bayard* murind, şi Marcel nu s'ar mai fi săturat să vadă şi să se minuneze.

Omul cu glugă atrăgea mereu atenţia lui Marcel că se făcea tîrziu. Pe cînd se înapoiau la Soarele de aur, Marcel s'a oprit la o librărie

ca să-şi cumpere cîte ceva în amintirea trecerii prin Grenoble. Şi-a luat un manual practic de agricultură, apoi vre-o cîteva testele de hîrtie, cerneală, condee, creioane.

Ajunşi la han, au făcut şi o gustare, fiindcă plimbarea li aţîţase foamea. Şi-au luat apoi fiecare, sacul şi bastonul, şi au întins-o la drum.

Mergînd, au vorbit de una, de alta, şi s'au văzut ajunşi, înainte de orele cinci. De departe, li se arătase clădirea măreaţă, şi zidurile cari închideau o grădină ce părea fără hotare.

La poartă, au sunat. S'a deschis un ghişeu.

— Ce doriţi dumneavoastră?, întrebă foarte politicos un om ca de patruzeci de ani, care se găsea atunci în pragul unei căsuţe adorabile, ceva mai la o parte deacolo.

Drumeţii nici n'au apucat să răspundă, cînd domnul acela scoase un strigăt de uimire.

Fără ca Marcel să fi băgat de seamă, omul cu glugă i-a făcut un semn, să tacă.

— Vrem să vorbim cu domnul Moren, administratorul domeniului, a răspuns Marcel.

— Vă răg să mă urmaţi, domnilor; voi avea plăcerea să vă conduc eu singur la domnul Administrator.

CAPITOLUL VI

Ştii când pleci, dar nu şi unde ajungi.

Portarul a condus la fermă pe cei doi vizitatori.

Acolo ,se găsiau grajdurile, staulele, lăptăria, teascurile, cuptoarele, spălătoria, magaziile, hambarele şi toate, toate celelalte, în cea mai desăvîrşită stare de comfort şi curăţenie higienică.

Lucrătorii abia întorceau capul să se uite, aşa erau de absorbiţi de lucrul lor.

Marcel nu-şi închipuise atîta încordare la munca închinată bunei stări şi progresului.

Intîia oară vedea el imensa putere a industriei şi a comerţului, concentrînd toate forţele vii ale naturii şi ale ştiinţei, în scop de-a hotărî preponderenţa pe temelii nedestructibile.

I se deschideau ochii largi, şi simţia un clocot în suflet.

Rămînea în loc, uimit în faţa maşinelor-unelte, necunoscute lui, cari aveau de scop să înlocuiască braţul de muncă, împlinind într'un singur ceas lucrul la care ar fi trebuit să munciască douăzeci de oameni într'o zi întreagă.

Se gîndia la modesta fermă Ciocîrlia, şi ea în progres, dar cu mijloace de muncă mult mai primitive.

Inţelegea el, că cincisprezece zile petrecute acolo, aveau să-i deschidă o lume nouă, şi să dea un trup ideilor cari demult îi dospiau în minte.

In mijlocul unei admirabile grădini de zarzavat, se înălţa o casă cu două etaje şi cu mansardă, de-o arhitectură simplă, dar foarte graţioasă. S'au îndreptat într'acolo.

După ce urcară cîteva trepte pe-un peron făcut din piatra roză a Alpilor, care de departe aduce cu marmora, vizitatorii au dat de uşa deschisă ce părea că-i pofteşte înăuntru.

— Aici este, zise portarul:

Străbătură o sală, unde se găsiau mulţi tineri cari scriau, unii în picioare, în faţa pupitrelor „Tronchin“, alţii la mese încărcate cu hîrtii şi registre. Ajunseră la altă uşă, pe care o deschise portarul.

Marcel şi omul cu glugă intrară.

Biroul era mai mic, dar mobilat cu un confort de bun gust. La o masă, un domn scria foarte concentrat.

Cînd s'a deschis uşa, a ridicat capul: era Moren.

Zărind pe Marcel, a strigat de bucurie, a aruncat condeiul, şi s'a repezit să-i iea în braţe. Marcel abia îl mai recunoscu. Parcă nici nu mai era acelaş Petru Moren. Numai în cîteva luni se transfigurase.

Acum, în faţa lui Marcel, se găsia un bărbat în toată puterea cuvîntului, cu privirea scăpă-

rătoare de inteligenţă şi totuş bună, arătînd încredere în el şi în valoarea lui.

— Bine că în sfîrşit, te văd, Marcel. Sper că o să stai mai multă vreme aici, nu-i aşa? Dar, răspunde, sărătă-mă, nu mă mai iubeşti?

— Aşa crezi tu? zise Marcel, repezindu-se în braţele lui...

Şi Moren surîse.

— Oare să mă fi schimbat într'atîta, încît să fiu de nerecunoscut? Oricum, rangul şi averea n'au putut să-mi schimbe şi inima. Sînt acelaş, iar pe tine, te iubesc acum şi mai mult decît altădată. Nu uit ce aţi fost pentru mine, şi tu, şi Jac Cretien.

— Ei da, eşti acelaş, cum am putut să mă îndoesc! Sînt încă un ţăran necioplit, şi nu prea cunosc lumea; şi acum, sărută-mă încă odată, ca să-mi dovedeşti că nu te-ai supărat.

— Din toată inima, răspunse Moren, strîngîndu-l în braţe. Dar să rămîi mai multă vreme la mine.

— Da, am venit să stau aici cincisprezece zile.

— O să vedem noi, dacă o să stai numai atît. Dar bine că ţi-a venit în gînd să aduci şi pe Mititica! Sînt fericit că revăd pe credincioasa tovarăşă din frumoasele noastre excursii.

— Vechiul nostru prieten, zise Marcel, arătînd pe omul cu glugă, graţie căruia am nemerit aici, căci de capul meu nu mai ajungeam niciodată, îţi va spune dacă e cu putinţă ca eu să lipsesc mai multă vreme dela ferma Ciocîrlia. E nevoe de mine acum, acolo.

— Este aşa, răspunse bătrînul, Jac Cretien

ar fi tare neliniştit, dacă fiul lui adoptiv ar zăbăvi prea mult.

— Atunci nu mai stăruesc. Dar, să mergem, Marcel, odaea ta te-aşteaptă demult. Te-am instalat lîngă mine, ca să putem sta de vorbă, cum făceam altădată, ştii tu.

— Ştiu, cum crezi că aş putea să uit! Dar pe prietenul nostru, unde-l instalăm?

— Unde şi-a alege, căci dumnealui, adaose surîzînd Moren, e cunoscut şi iubit aici, de toată lumea.

— Nu vă îngrijiţi de mine, răspunse omul cu glugă, eu nu pot să mai stau. Chiar în astăseară, după cină, plec la ferma Ciocîrlia. Mă duc să-i spun lui Jac Cretien să nu-l aştepte pe Marcel decît de-acum într'o lună, şi să-i mai povestesc şi unele episoade din escursia noastră.

— Bun, răspunse Moren bucuros. Şi Marcel să fie liniştit, fiindcă o lună cît va rămîne aici, n'o să însemne timp pierdut pentru dînsul.

— Cred că este aşa, fiindcă numai cît am furat cu ochii trecînd printre instalaţii, am înţeles cît de multe îmi mai rămîn de învăţat.

In timpul acesta, un sunet grav de clopot a vestit încetarea lucrului. Soarele scăpătase la asfinţit.

După masă, omul cu glugă s'a încredinţat că băeatul va fi foarte bine instalat într'o cameră alături de-a lui Moren.

Marcel l'a însărcinat cu nesfîrşite salutări pentru Jac şi Janeta. Bătrînul şi-a luat sacul şi toeagul şi a plecat.

Marcel băgase de seamă că toţi de la fermă, de la mic la mare, se închinaseră cu cel mai

adînc respect în faţa omului cu glugă, şi chiar împărtăşise lui Moren această observaţie a lui.

— E adevărat că aici el e iubit şi respectat de toată lumea. Nu e nici unul dintre noi, pe care să nu-l fi îndatorat omul cu glugă. Mai ales, îl respectă foarte mult proprietarul *„Refugiului“*.

— Refugiu? Ce înseamnă?

— *Refugiu* sau *Bună vedere* sînt numele fermei noastre.

— Ce frumos nume, şi aşa de semnificativ potrivit, a răspuns Marcel.

In mai puţin de un sfert de oră, tînărul a adormit adînc, aşa cum se doarme la vîrsta lui.

Mititica, după cum îi era obiceiul, a mîngîiat pe stăpînul ei, apoi s'a întins pe covor, jos lîngă pat.

In mai puţin de două zile, Marcel s'a împrietenit cu toată lumea de la fermă. Toţi erau uimiţi de inteligenţa, de ştiinţa, de energia, de îndemănarea lui în toate, şi mai ales, de modestia lui.

Cînd se apropia ziua de plecare, cine nu arăta părere de rău.

In ajun, Marcel s'a dus la el în odae, ca să se pregătească. Işi caută sacul, vede că nu e nicăiri. Numai iată, că apare Moren cu un cogeamite sac de piele plin burduf, iar în altă mînă, o geantă tot aşa de îndesată.

— Ştiu ce cauţi, uite, ţi le-am adus zise Moren rîzînd.

— Nu sînt astea ale mele, răspunse Marcel.

— Ba, ale tale sînt, fiindcă ţi le dăruesc eu.

— Dar geanta asta, întrebă Marcel.

— E tot a ta. Hainele ți le-am pus în sac; am mai pus cîteva lucruri, cari știu că au să facă plăcere celor de la fermă. Toate sînt în ordine. Acum, te culcă și dormi liniștit. Cîteva instrumente de fermă pe cari ți le-am pus în sac, au să atîrne cam greu, dar te știu voinic. De altfel, m'am gîndit să-ți mai scurtez din cale.

— Cum adică?

Ai fi putut merge pe drumul de căruță, prin Voiron, dar cum știu că-ți plac priveliștile pitorești, am să te trimet cu șareta pînă în valea Grésivaudan, de unde ai să începi urcușul prin alpi. Pentru tine, are să fie o joacă.

— Nu cunosc drumul.

— Știu, dar oricine te va îndrepta.

— Am să roJg pe Jerom să-mi arate pe unde să apuc.

— Care Jerom? Bărbatul Magdalenei?

— Chiar el.

— Il cunoști?

— La el am fost găzduiți, cînd am venit încoace.

— Nici n'ai putea să ai o călăuză mai bună pentru o bucată de drum.

— A, nu, eu mă dumeresc singur.

— Așa aș crede și eu. Dar, stai să vezi. Ți-am făcut rost de-o manta strașnică. Ține cald, și e fără moarte.

— Nici nu știu ce cuvinte să mai găsesc pentru ca să-ți mulțumesc.

— Să nu deschizi sacul înainte de-a ajunge acasă. Sînt și cîteva lucruri pentru fermă. Șareta are să te ducă pînă acasă la Jerom. In

felul ăsta ai să ajungi acolo odihnit şi proaspăt ca un trandafir.

Acum, îţi zic bună seara, să dormi frumos, şi mîni, am să te trezesc înainte de răsăritul soarelui.

Prietenii s'au îmbrăţişat, şi după ce s'au culcat, au dormit duşi. A douazi, în zori, Marcel a simţit o mînă că-l apasă pe umăr. Era Moren. Băeatul a sărit din pat, şi într'o clipă s'a îmbrăcat.

După o jumătate de ceas, erau amîndoi aşezaţi la masă, şi îmbucau cu multă plăcere pînea proaspătă şi brînzeturile: Saint-Marcelin şi Sassenage combinate cu pătrunjel, apoi jambon, cîrnaţi, lapte, şi vin bun.

După ce s'au văzut sătui, amîndoi tinerii s'au sculat de la masă, şi au coborît în curte, unde-i aştepta şareta.

Moren a făcut-o pe vizitiul, stînd în faţă alături de Marcel, La spate s'a aşezat un servitor cu Mititica.

Un ultim adio, şi calul a pornit.

Pe la nouă şi jumătate dimineaţa, au ajuns acasă la Jerom.

Omul şedea la poartă, cu pipa în gură.

— Ei, femee, ia aleargă de vezi cine vine!.. Magdaleno, auzi tu?

— Viu acuş! a răspuns de departe, glasul femeei.

Mititica sărise jos din şaretă şi acum, se gudura, se scutura, se întindea, ca să-şi desmorţiască picioarele.

Venia la fugă şi Magdalena; veselă, grăbită, întîmpinînd fericită pe mosafiri.

— Nu-i aşa, că rămîneţi la masă la noi, au fost primele ei vorbe.

— Nici nu mai întreba, femee, a răspuns Jerom vesel, pe cînd deshăma calul.

— Cum aşa?, zise Marcel.

— Nici că se poate mai deaşa, răspunse Jerom; să ştii, domnule Marcel, că fiecare e stăpîn la bordeiul lui, aşa că, n'ai încotro.

— Ce tiran, a răspuns Moren rîzînd.

Magdalena i-a lăsat pe cîteşi trei, în casă, lîngă sobă, sorbind cîte-un păhăruţ de Şina-Şina, şi ea s'a dus să pregătiască masa.

Şina-şina este o licoare delicioasă, care se fabrică la Vuaron, dar la Paris e mai puţin cunoscută.

— Ei, domnule Marcel, zise Jerom, dar văd că ai un sac şi o geantă cari trebue să fi cîntărind vre-o patruzeci de kilograme.

— Ce-i drept, trag cam greu, dar n'o să mă duc cu ele la marginea lumei.

— Eh! parcă ce sînt patruzeci şi chiar cincizeci de kilograme la un voinic ca dumneata.

— Şi totuş, te 'nşeli, prietene Jerom, zise Moren. Am cîntărit eu singur sacul, şi nu trage mai mult de treizeci de kilograme. Chiar la un loc cu puşca şi cu alte lucruri pe cari le mai duce Marcel, tot nu trag la un loc cincizeci de kilograme.

— Şi o puşcă? se miră Marcel surprins.

— Ei da, uitasem să-ţi spun. Ţi-am schimbat puşca cu una mai bună, fiindcă ţin să scot din tine un vînător straşnic.

— Cum să-ţi mai mulţumesc, dragă prietene!

— Eu sînt ca şi Jerom, răspunse vechiul pre-

ceptor al lui Marcel. Cînd am hotărît ceva, nu mai dau înapoi. Şi apoi, puşca asta, e odată armă. E marca Lepage.

— Am auzit de Lepage. Ştiu că armele din atelierele lui sînt neîntrecute. Dar, e prea mult.

— Dacă-ţi place, primeşte-o, în numele vechei noastre prietenii. Şi acum, să vorbim despre altăceva, a răspuns Moren.

Pe la ora şase, erau la masă. Pe cînd mîncau, Jerom îi arăta lui Marcel drumul pe care trebuea să-l iea, ca să ajungă la Saint-Pierre-de-Chartreuse, de unde Marcel ştia să meargă la ferma Ciocîrlia.

După masă, Moren a înhămat calul, şi-a luat rămas bun ca să se întoarcă la *Buna vedere*.

După plecarea prietenului său, Marcel şi-a încărcat de spinare sacul şi geanta, şi luîndu-şi toiagul ferecat, a hotărît:

— Gata şi eu...

Jerom a avut grijă să lege de sac puşca şi mantaua.

Oamenii de munte au obiceiul să se uite de jur împrejurul zărilor, înainte de-a pleca la drum.

Aşa a făcut şi Jerom, şi numaidecît a stat pe loc.

— Nu pornim, zise el.

— De ce, întrebă Marcel.

— Azi, nu-i zi de mers la drum.

— Cum aşa? Văd că vremea e o frumuseţe.

— Acum, da, însă peste două ceasuri n'o să mai fie aşa.

— Crezi?

— Sînt sigur.

— Fă-mă să înţeleg.

— Uite, vezi, colo, departe, creasta de munte, care se pierde în ceaţă?

— Da.

— Acolo, e Chamechaude.

— Şi?

— Mai vezi şi nişte nouri galbeni, cari par că se tîrăsc împrejurul muntelui?

— Ii văd, şi-s foarte frumoşi.

— Şi eu zic că-s frumoşi, dar şi foarte primejdioşi. E semn că vine uraganul pe munţi.

— A!..

— Cu bună seamă. Nici o prevestire mai sigură.

— Şi oare cînd isbucneşte furtuna?

— In două ceasuri, două ceasuri şi jumătate, cel mai tîrziu.

— Atunci, n'am de ce să mă tem, fiindcă eu am să ajung mai înainte la Saint-Pierre de Chartreuse.

— Ba, mult mai cuminte ar fi să stai pe loc pînă mîni.

— Aş rămîne, dar mă aşteaptă la fermă, şi ar fi cu toţii prea îngrijoraţi de întîrzierea mea.

— Ascultă-mă pe mine, şi stai pe loc. Ca să te încăpăţinezi să pleci acum, înseamnă săţi primejdueşti viaţa.

— Ce-a vrea Dumnezeu, dar plec.

— Să-ţi ajute Dumnezeu, dacă aşa vrei.

Şi-au strîns mîna călduros, Marcel s'a depărtat cu paşi mari şi Mititica cît colea, pe lîngă el.

Jerom a rămas trist şi a intrat în casă.

Marcel, cum nu ştia drumul, mergea cam la

intîmplare. De la un loc nu mai era cărare bătută, ci trebuea să se caţere prin munţi, pe urme de capre. Il ajuta acum obişnuinţa de-a urca munţii, şi marea lui îndemănare.

Se oprea foarte des ca să răsufle şi să-şi adune puterile.

Deşi un vînt rece începuse a-l bate pe frunte, lui îi curgeau sudorile.

Totuşi, mergea înainte, cu hotărîrea de-a scăpa odată la loc larg. Simţia că-l paşte moartea la tot pasul. Ca să petreacă noaptea pe-acolo, era cu neputinţă.

A ajuns însfîrşit pe-o foarte îngustă platformă, de unde putea să vadă pînă mai departe, împrejur.

S'a uitat el bine, şi a înţeles că mersese prea la intîmplare şi că rătăcise mult de locul pe care i-l arătase jerom. Mai era şi foarte tîrziu. Soarele scăpătase, şi acum se întindea umbra. A simţit că ameţeşte. Dar, degrabă şi-a venit în fire.

Deodată a căzut un întuneric cumplit, şi s'a stîrnit un vînt nebun care frîngea brazii ca pe nişte fire de pae. S'a pornit şi o ploae cu puhoae, şi fulgere şi trăsnete, cu ecouri de bubuituri ca în iad. Isbucnia uraganul prevăzut de Jerom, ca un cataclism. Deodată, s'a auzit o prăbuşire de stîncă în hăul prăpăstiei, şi nişte capre speriate au ţîşnit în fugă pe-alături de Marcel. La dreapta lui se desluşiau nişte urme. Băeatul s'a luat pe urmele caprelor, dar degrabă, dintr'o săritură. N'a trecut mult, şi iată că stînca pe care zăbovise el, s'a rostogolit şi s'a prăbuşit cu sgomot teribil, lăsînd în locul pe unde păşise

băeatul nişte colţuri de stînci drepte ca pere-tele şi ascuţite, pe unde nu era chip să mai treacă picior de om.

Şi uraganul pustiia, şi întunerecul era mare.

Marcel fugea ca o capră gonită de vînători, şi deodată simţi că-i scapătă piciorul în gol din pricina unei rădăcini care se desprinsese. Şi-a pierdut cumpăna. A ţipat ca de moarte, şi s'a apucat cu braţele de-un brad, care şi el s'a frînt.

Noroc că băeatul nu-şi slăbise băţul din mînă, şi la ţipetele lui, a răspuns urlînd, Mititica, să-rind în salturi în ajutor.

Marcel a simţit că era tras dintr'o parte. Mititica îl apucase cu dinţii de haine şi căuta din răsputeri să-l ridice spre ea. Marcel făcea şi el sforţări să nu scapete la vale. Fierul de la baston s'a înţepenit într'o crăpătură de piatră. Marcel a rămas o clipă spînzurat în gol. S'a apucat cu amîndouă mînile de baston. A putut să ajungă pe-un loc plan, simţind că leşină de oboseală, alături de Mititica. In acea clipă, co-pacul de care se agăţase a fost scos din rădă-cină şi aluneca la vale, tîrînd tot ce întîlnia în căderea lui.

Mititica îl trăgea pe platformă tot mai de-parte de prăpastia în care avea să fie înghiţit pe vecie.

Cînd l'a văzut ea la adăpost sub o boltă de stîncă, de bucurie, a prins a lătra cît putea. Apoi a început să-l lingă pe obraz pe Marcel, scoţînd un fel de scîncete aproape omeneşti.

Datorită Mititicăi, Marcel era salvat!..

CAPITOLUL VII

O cărare.

In munţi, uraganele pustiesc cu o furie grozavă, şi cu o rară putere distrugătoare.

Din fericire, aceste revoluţii ale atmosferii nu durează mult.

Şi de data aceasta, trecuse cu o putere fulgerătoare.

Cînd s'a trezit în mîngîerile Mititicăi, cea dintăi mişcare a lui instinctivă de bucurie şi recunoştinţă, a fost să-şi arunce braţele de gîtul ei, să-i sărute botul, s'o mîngîe, să-i vorbiască şi să-i mulţumească pentru că-i scăpase viaţa. Stătea ca şi cu un om.

Şi-a adus aminte că Jerom îi dăduse o ploscă plină cu rachiu. A dus-o la gură şi a tras o bună înghiţitură.

S'a desfăcut de sac, de geantă şi de tot ce mai purta la cingătoare, s'a uitat cu luare aminte în jurul lui, ca să înţeleagă, unde se găsia.

Obişnuit cum era cu rătăcirile prin munţi, nu s'a speriat. Fortuna se potolise. Pe cerul

limpede, albastru, răsăriseră stelele. Se lăsase frig.

— Aşa-mi trebue, se mustra singur Marcel. De ce n'am ascultat pe Jerom, şi să nu fi plecat. Acum nu m'aş găsi aici. Dumnezeu ştie, cînd o să mai ajung la Ciocîrlia... Mi-e frig de înghet! Tremur tot. Dacă aş încerca să fac focul! Cred că lemne uscate, şi frunze, s'or fi găsind destule. Ia, să şi încerc!

S'a sculat în picioare. Fundătura în care-l trăsese Mititica avea vreo patru metri adîncime şi vre-o doi de lărgime şi înălţime.

Era un fel de grotă, cum se găsesc destule în regiunile alpestre; adăpostul era destul de bun. Intrarea era pe partea dinspre munte, prin urmare, ferită de şioaele ploilor.

— Mititico, ce mai dormitor bun mi-ai găsit!..

Marcel şi-a tras bagajele în fundul grotei; apoi, a pornit după lemne de foc şi frunze uscate cari se găsiau chiar lîngă stîncă, adunate de furtună, la intrarea în grotă.

Pe cînd pîlpîia focul, Marcel simţia tăeturi de foame prin stomac. De dimineaţă, nu mai mîncase nimic.

— Mi-e o foame! îşi zicea el singur. Ia să mănînc ceva. Dar ce anume! Credeam că o să ajung devreme la fermă, şi nu mi-am luat nimic de-ale mîncării. E o scăpare din vedere cît se poate de neplăcută.

Marcel îşi încruntă sprîncenele; i s'a lungit faţa, şi a căzut pe gînduri. Indată însă, i-a trecut ca un fulger prin minte.

— Nu se poate, zise el, ca Moren şi Jerom, oamenii aceştia aşa de prevăzători, să nu fi pus

ei ceva de-ale mîncării în geanta care e plină de se sparge. O să calc peste cuvîntul dat, şi o s'o deschid. Să fac întăi lumină.

Făcînd astfel haz de necaz, Marcel a ieşit afară din grotă și s'a dus să tae o creangă de brad, pe care a adus-o înăuntru, a aprins-o și a înfipt-o în nisipul de pe jos, ca să fie lumînare.

S'a luat apoi să desfacă curelele şi cataramele dela valiză. A băgat numai mînile înăuntru, fără să se uite. A scos un chiot de bucurie, cînd a simţit între degete carnea jambonului. A mai găsit un pateu, două cutii de conserve, un puiu rece şi-o sticlă pîntecoasă, marie-jeanne, plină cu vin. A găsit şi o pîne, iar într'o cutie de piele, a dat de-un tacîm de argint, furculiţă, cuţit, lingură şi pahar. Intre dinţii furculiţei, era scris pe-un bilet: „Petru Moren, prietenului său Marcel Sovaj, afectuoasă amintire.

— Dragă, dragă Petru! a murmurat Marcel înduioşat.

— Am acum de toate, şi chiar mai mult decît îmi trebue.

A pus biletul în portofoliu.

A tăeat o felie bună de pîne, pe care a dat-o în două cu Mititica. Şi stăpînul şi cînele erau flămînzi tare. Marcel a împărţit puiul în două. O jumătate a pus-o la loc, iar din cealaltă jumătate, a înfulicat cu plăcere servind Mititicăi toate oasele.

A şters tacîmurile, le-a strîns la loc şi a închis geanta. A întemeiat bine focul, apoi a întins mantaua, şi-a pus geanta drept pernă, s'a lungit în voe, cu picioarele în dreptul focului şi a a-

adormit îndată. Mititica s'a lungit lîngă dînsul. Nici nu s'au mai întors.

In zori de zi, băeatul a deschis ochii, fiindcă era deprins să se scoale foarte de dimineață. A sărit în picioare odihnit și vesel, ca și cînd nu i s'ar fi întîmplat nimic.

Mititica nu era acolo, dar n'a întîrziat mult, și a venit într'un suflet, a sărit cu labele pe umerii stăpînului său, și a prins a-l mîngîia. Marcel a băgat de seamă că Mititica avea botul ud de apă.

— De unde-mi vii, domnișoară? Ai dat de apă, așa-i? Mititica se uita țintă în ochii lui, și învîrtia din coadă. Așa, trebue să fie, gîndi Marcel. Stai, fetițo, că o să mergem amîndoi la isvor, lac, rîu, ce s'o găsi acolo, că și mie mi-e sete.

— La drum, zise el, după ce s'a încărcat cu bagajul.

N'a făcut nici două sute de pași, și Marcel zărește un rîuleț nu prea adînc, dar limpede și sprinten, care se strecura prin pietre. La cîțiva pași deacolo, cădea în cascadă, apoi se pierdea. Marcel a văzut o mulțime de tufe de grîușor crescut în țărna ravănă de lîngă rîu.

— Iată și salata, și-a zis el.

Băeatul nostru știa destul de bine, ce preț are pentru sănătatea omului, curățenia trupului.

Curățenia trupului dă sprinteneală, și prin respirarea porilor spălați nu numai că se păstrează, dar se și întărește puterea.

Marcel nu pornia la lucru niciodată, înainte de-a se fi simțit spălat și curat. De aceea, avea o sănătate de fier.

S'a spălat cu apă din rîu, apoi s'a luat de cules grîuşor, l'a ales şi l'a spălat. A scos merindele. Au mîncat jumătatea de puiu care mai rămăsese, el a băut vinul, a clătit sticla şi a umplut-o la loc cu apă din isvor. La urmă, a tras şi o înghiţitură de rachiu. Iar şi-a încărcat bagajul de spinare.

— Iată-mă-s, sprinten şi dispus, zise el; acum, la drum. Numai, de-aş putea ajunge la fermă înaintea prînzului.

In trăsăturile feţei lui, era vădită încordarea supremă a voinţei şi a energiei.

A făcut ochii roată, apoi a luat-o înainte pe-o cărare strimtă, întortochiată, de neumblat.

A mers, a mers pe marginea unei prăpăstii, a întîlnit şi o pădure încîlcită, şi în loc să ajungă la o lărgime şi la drum, el se înfunda printre stînci drepte ca zidul. A rătăcit ceasuri întregi pe creasta muntelui şi n'a dat de nici o ieşire care să-l scoată de-acolo. Dar, de la o vreme, copacii pădurii se răriau, şi la o cotitură bruscă a stîncii, s'a deschis orizontul.

Marcel a rămas împărmurit la vederea priveliştii.

Inaintea lui se întindea cît vedeai cu ochii, o cîmpie verde, şi numai ici-colo, cîte-un pom secular îşi aşternea umbra pe verdele semănăturilor. Băeatul a mai prins inimă. Pomii fructiferi, lanurile, dovedeau că el se găsia într'un ţinut cultivat, că păstorii trebueau să treacă pe acolo ca să-şi pască turmele, şi că avea să se afle şi un drum, care se cerea găsit.

Părea numai o chestie de timp, cît s'ar fi făcut ocolul acestei cîmpii, care în realitate nu

putea fi decît o platformă de munte. Să fi fost atunci, ceasul trei. Soarele scăpăta. Băeatul rătăcise vreme de şase ceasuri. S'a întins pe iarbă. A tăeat o bucată de pîne pentru el, şi alta pentru Mititica.

Ocolul cîmpiei putea să fie şi de zece, cincisprezece kilometri.

Marcel şi-a înfipt băţul în pămînt.

— Cînd a ajunge soarele colo, am să plec, zise el.

Vreme ca de-un ceas a stat să se gîndească foarte îngrijorat de ceace i se întîmpla.

Curajul însă îi era mare, voinţa hotărîtă, aşa că a pornit-o la drum.

Fără veste, pe cînd mergea, a chiuit de bucurie. Dăduse de-o cărare. I se păruse că a văzut şi urme de paşi. A luat-o la goană. Speranţa că ajunge la liman îi dădea o vigoare de necrezut.

Fără să ştie, în ce direcţie se duce, a mers astfel mai mult de-un sfert de ceas, printre două enorme grămezi de stînci. Dar, care nu i-a fost desamăgirea! Ii venia să ameţească. Cărarea nu era decît o săpătură întîmplătoare, care făcînd un semicerc, răspundea iar în cîmpia din care plecase băeatul. El a pălit la faţă, şi i s'au muiat picioarele. Totuşi, a ştiut să vrea şi să-şi vină în fire. A pornit cu hutărîre. A căutat un loc pe unde să coboare muntele, pe creasta căruia se găsia. Nu vedea în jos decît prăpastia fără fund. S'a gîndit să-şi lase bagajele. S'a urcat într'un brad, ca să poată vedea pînă departe. In fund de tot, i se năzărea ca o pajişte verde. A cunoscut însă cînd s'a uitat mai bine, că nu era decît o pădure de brazi.

Colţul de stîncă pe care se găsia el, spînzura în vid. Cîteva pietre i-au scăpătat de sub picioare, şi au căzut în hău, neîntîmpinînd nici un obstacol.

Marcel şi-a pus din nou bagajele de spinare, şi a pornit la drum. O speranţă îi mai rămăsese: aceea de a găsi o rîpă săpată de căderea şuvoaelor torenţiale cînd se topesc omeţii primăvara. Se chitea să se ajute cu băţul ferecat, coborînd pînă să găsească o urmă de capre, şi astfel să ajungă la poalele muntelui. In adevăr, el la fiecare pas întîlnia şuviţe de apă, erau multe, şi veniau din pădure, dar în loc să-şi facă drum să cadă la vale, ele şerpuiau şi tindeau să se unească.

Iată şi un rîu mai mare punîndu-i-se piedică în drum. Malul rîului era o stîncă dreaptă ca peretele, fără nici o scobitură în care să se fi putut sprijini piciorul. Un alt munte de calcar, în faţa lui, părea că se înalţă la cer, şi era tot neted ca peretele.

Dar, însfîrşit, iată o cărare. Cu ce bătae de inimă a pornit băeatul în speranţa că avea să coboare muntele. Cînd colo, cărarea înloc să coboare, urca în sus.

Dar, iluzia i-a fost de scurtă durată, şi desnădăjduit, a căzut aproape leşinet.

El nu făcuse alta decît să înconjoare grota în care ajunsese întîiaş dată. Se găsia drept la intrarea grotei, în care dormise peste noapte.

CAPITOLUL VIII

A doua zi.

Mititica a stat lîngă Marcel, l'a mîngîiat, l'a tras, pînă l'a deşteptat din leşin. Cînd a deschis el ochii, avea o căutătură rătăcită, şi nu vedea nimic.

S'a rezemat de peretele stîncii, a lăsat să-i spînzure braţele, şi cu ochii rătăciţi, supt la faţă, stătea nemişcat, frămîntînd buzele, pentru a spune mereu, de abia s'ar fi înţeles, ce spune:

— „Doamne! Doamne! oh, Doamne, Doamne!"

A rămas multă vreme în halul acela, şi nici Mititica nu se mai pricepea ce să-i mai facă. Băeatul părea încremenit în statue: nu vedea, nu auzia nimic, şi murmura înainte: „Doamne! Doamne!

Au prins a-l sgîlţii frigurile, şi l-a podidit sîngele pe nas. I s'a întors de la stomac, şi l'au apucat vărsăturile.

I-a curs din nas un sînge negru cu chiaguri, şi se lăsa anevoe, picătură cu picătură. S'a subţiiat apoi, a curs mai roş, mai abondent. Cînd

i-au încetat vărsăturile, i s'a oprit și sîngele. Fața nu i-a mai rămas pămîntie, și privirile i s'au luminat. Aceasta însemna trezirea inteligenței.

— Doamne, ce e cu mine, strigă el cu o durere peste putință de reținut.

L'au lăsat și frigurile.

Sîngele curs l'a ușurat mult, împiedecîndu-i asfixia, și oprind cine știe ce atac la creer.

Adeseaori, o suferință mare, are astfel de manifestări.

Nervii peste măsură de surexcitați, sufăr o adîncă sguduire, obosind creerul. Somnul odihnitor este singurul tratament.

Mititica văzînd pe stăpînul ei adormit, s'a culcat lîngă dînsul, așa fel, încît să-l apere împotriva frigului nopții.

Marcel a dormit vre-o zece ceasuri. Dacă nu i s'ar fi auzit respirația, l'ai fi crezut mort. Cînd s'a trezit și s'a uitat iarăși în jurul lui, l'au podidit lacrimile și a plîns cu sughițuri în desnădejdea lui. Ce-avea să se facă el, singur, părăsit în creerii munților, unde nimeni nu putea răsbate, să-i aducă un ajutor. Părea un prizonier care nu putea să evadeze, de oarece bucata de stîncă pe care se găsea platoul, atîrna de-asupra prăpăstiei, și numai cu o margine era lipită de munte, acolo, unde se găsea și grota.

Se gîndia, că ce-avea să se facă, atunci, cînd aveau să i se termine proviziile? Să moară de foame? Să se arunce în prăpastie, ori să-și sfarme capul de stînci? Tot felul de gînduri se isbiau în creerii lui, fără ca să-și poată răspunde altfel, decît prin hohote de plîns.

Numai, iată, i se păru că aude sgomot. Şi-a aţintit urechile, sgomotul se apropia. N'a trecut mult, şi ce să vadă! Cinci capre se opriseră în uşa grotei şi se uitau la dînsul, behăind cu tristeţă. Ugerele lor erau aşa de umflate de lapte, că atîrnau pînă la pămînt.

— Mulţumescu-ţi ţie, Doamne! a strigat Marcel. Cînd mă simt mai desnădăjduit, tu îmi strigi „curaj!..". Nu mă părăseşti, şi de aceea, Doamne, eu însu-mi nu mă voi părăsi.

Indată a simţit că i se încordează voinţa, şi că-i vin la loc puterile.

Speranţa — supremul bine al nefericiţilor, îi umpluse inima.

Marcel era un bun cunoscător al animalelor, şi numaidecît a înţeles, ce se întîmpla. Caprele se găsiau rătăcite de turmă. Capriţioase, cum sînt de felul lor, vagabondaseră prin munţi, în vreme ce stîncile s'au prăbuşit, astupînd cărările. Erau aceleaşi cari în ajun se iviseră pe neaşteptate, trezindu-l la viaţă şi indicînd o urmă de cărare.

Auzise altădată pe păstori strigînd caprele, şi ştia cum să le cheme.

Cînd s'au auzit chemate, adorabilele capre s'au apropiat blînde fără să li fie teamă, nici de om, nici de cîne.

Mititica, pentru ca să nu le sperie, stătea într'un colţ şi mişca din coadă.

Marcel, bucuros că avea acum atîta lapte drept aliment, se gîndia că nu se găsia nimic în ce să-l mulgă. Intăi, i-au căzut ochii pe pălărie, care era de fetru moale şi cu borduri largi, numai, iată că şi-a dat cu palma peste frunte şi a

prins a surîde. Găsise deslegarea problemei. Ii venise la loc toată veselia. Nu se mai gîndia să moară. Cînd trecuse prin Grenoble, îşi cumpărase o pereche de cisme sdravene pentru călărit, şi o pereche de bocanci. Nu încălţase nicidată, nici cismele, nici bocancii. „La războiu, ca la războiu", şi-a zis el, de ce n'aş mulge eu laptele pentru a-mi pregăti un prînz excelent, din care să se înfrupte şi Mititica.

A scos cismele şi bocancii, şi s'a luat de muls în ele caprele, care erau patru, al cincilea fiind ţapul, un cogeamite ţap frumos.

Cel dintăi „vas" odată umplut, a fost pus dinaintea Mititicăi, şi ea fără a se codi cîtuş de puţin, s'a apucat să lămpăiască laptele, de-ţi era că se înneacă.

Tot Mititica a înghiţit şi laptele al doilea, cu totul vre-o trei kilograme.

Băeatul mulgea înainte, dar şi el a tras pe gît cîteva pahare la rînd, şi la urmă s'a ales totuş cu amîndouă perechile de cisme şi bocanci, pline ochiu cu lapte.

Caprele uşurate de greutatea ugerului, au sărit vesele, şi s'au făcut nevăzute. Marcel era încredinţat că aveau să se întoarcă.

După ce s'a dus să se spele bine în isvorul pe care-l găsise. Mititica în ajun, s'au întors la grotă, şi a început a se îngriji de ale mîncării. Il îngrămădia foamea, fiindcă nu mîncase cu o zi înainte.

— Se chiamă că am făcut economie de mîncare, îşi spunea el vesel.

Pîne mai avea destulă, dar a avut el gust să înceapă şi pateul, după ce îşi stîmpărase foa-

mea cu pîne şi lapte. Din toate, a dat şi Mititicăi jumătate.

A stat apoi, să se gîndiască. Era de abia ceasul zece, dimineaţa, mai avea timp.

— Vasăzică, îşi spunea el: iată-mă-s singur, singur, desprins de toţi acei pe cari îi iubiam şi cari mă iubiau. Nu mă am decît pe mine, şi alt sprijin nu găsesc, decît la Dumnezeu. Oricîte sforţări aş face, oricît curaj aş avea, chiar dacă mi-aş săpa eu singur un drum prin munţi, n'aş putea să ies de-aici înainte de-o lună de zile. In vremea asta, eu trebue să trăesc, să am ce să mănînc, cît de modest, dar trebue. Dacă m'a îngrămădi foamea, aş putea să taiu caprele. La gîndul acesta, a săltat capul, încruntînd sprîncenele.

— Ba, asta, nu, zise el cu hotărîre. Nici în ruptul capului. Să asasinez eu şi să mănînc nişte fiinţe cari mi-au salvat de două ori viaţa, întăi, arătîndu-mi drumul, pe urmă, trezindu-mă din leşin. O să-mi caut aiurea, hrana, şi o s'o găsesc.

O să fac şi eu ca *Robinson*.

La lucru dar, şi cu Dumnezeu înainte!

Gîndind astfel, îşi încărcase bagajul de spinare, şi îşi luase bastonul deamînă. Părea că nu mai era acelaş: se transfigurase. Ii străluciau ochii, i se luminase faţa.

— Dacă-i vorba să robinsonez, îşi zicea el, apoi, să încep.

A ieşit din grotă, şi a luat-o la drum, nu pentru a găsi o ieşire, fiind încredinţat că nu exista. ci pentru a scotoci colţul acela de stîncă spîn-

zurat deasupra abisului, şi să vadă ce se găsia pe netezişul pe care ajunsese el.

A luat-o drept înainte, tăind în două cîmpia.

Mergînd aşa, se uita cu cea mai mare luare aminte, la copaci, la burueni, la cel din urmă fir de iarbă.

Şi-a dat socoteală numaidecît, că domeniul lui vremelnic cuprindea bogată colecţie de floră alpină, reunind plantele văilor cu ale piscurilor. Copacii pădurii, ca şi cei din pîlcurile răsleţite în cîmpie, conţineau tot felul de esenţe folositoare. A găsit nuci, castani, peri şi meri sălbateci, pini, brazi, mesteacăni, frasini, melezi, şi mulţi alţii, pe cari avea să-i descopere mai pe urmă.

Incă nu se încheiase frunza pădurii şi era un ciripit şi un sbor neobosit de păserele, de toate felurile: porumbei, turturele, granguri, merle, găinuşi, fasani, potîrnichi şi cîte altele.

De-acù, i se ridicase de pe suflet grija mîncării.

S'a îndreptat spre o pădure de castani, al cărei frunziş făcea, vara, o boltă prin care nu putea să străbată razele soarelui. Sub poala pădurii şedeau fragii deşi ca apa. Marcel îi culegea, şi-i băga cu pumnul în gură.

Dar, ce surpriză îl mai aştepta... un lac mare, în care se adunau toate isvoarele venite din înaltul muntelui.

Mai ales o cascadă aducea apă multă, căzînd peste stîncile cari legau de munte ieşitura acea spînzurată pe prăpastie, şi ajunsă acum domeniul lui Marcel.

Toate plantele de apă creşteau pe malul lacului.

Sumedenii de broaşte speriate de sgomotul paşilor săriau în apele limpezi, dispărînd în păpuriş.

Dar, cea mai mare plăcere a lui Marcel a fost la vederea pusderiei de peşti, mai cu seamă, păstrăvii cu solzi argintii presăraţi cu stele de aur.

— Am fost un nebun, zise el. Numai laşii se lasă biruiţi de desnădejde. Acum, numai să fiu în stare eu de-a trage folosul din atîta bogăţie.

Tot gîndind aşa, Marcel mergea maşinal înspre grămada de stînci, de unde se asvîrlia cascada.

S'a oprit brusc şi foarte bucurat. In stînci, văzuse o deschizătură de vre-o doi, trei metri, şi largă de-un metru şi jumătate. A intrat acolo. S'a trezit într'o grotă spaţioasă, naltă, luminoasă, cu pereţii foarte uscaţi, iar pe jos, găsindu-se un nisip galben, foarte fin. Pe sus. stalactitele strălulciau ca într'un palat fermecat. Un fel de colonade despărţiau lăuntrul în compartimente, dintre cari unele se adînciau în inima muntelui.

— Iată un apartament numai bun, a strigat băeatul. Şi ce poziţie încîntătoare! Ia, să mi-l ieau în stăpînire numaidecît, pentrucă nu se poate găsi ceva mai bun. E ceasul trei, sau aproape. Pentru azi ajunge. Mă opresc aici, şi o să-mi fac instalaţia.

A găsit trei pietre înalte şi netede, şi o a patra, mai mare şi plată. Le-a cărat în grotă, într'o cămară formată de două stînci înclinate

una spre alta, cari se uniau între ele foarte sus, lăsînd totuş o deschizătură. Cotruţa aceasta, largă de doi pînă la trei metri şi adîncă de cinci, era perfect adăpostită împotriva soarelui şi a vîntului.

Era într'însa destul aer, şi lumină deajuns.

— Aici e bucătăria mea, şi-a zis Marcel. Nici că se putea găsi un loc mai potrivit.

S'a şi apucat de treabă, întocmind soba cu cele patru pietre pe cari le găsise pe marginea lacului. Fumul trebuea să scapete prin locul rămas deschis, sus unde se 'ntîlniau cele două stînci înclinate ale cotruţei: deschizătura aceea se chema că era hogeacul.

De-o parte şi de alta a vetrei, a înfipt doi pari de cîte un metru de lungi. Capetele de sus ale parilor se terminau în furcă. A mai înfipt cîteun ţăruş din loc în loc, în grotă, pe cari să aprindă torţele. S'a mai dus să aducă o bucată de stîncă, din care să-şi facă un scaun. Lemne şi-a cărat, să aibă din belşug.

Acum, îi mai rămînea să închipuiască un pat, şi, slavă Domnului, se găsia destul fîn şi foi uscate. Le-a ales pe cele mai aromate, şi a cărat sarcini sdravene, aşezîndu-le într'un colţ al grotei, clădind un culcuş înălţat de la pămînt, şi destul de larg, pentru ca să aibă loc şi Mititica.

A mai făcut o vatră anume pentru încălzit „dormitorul“, a aşezat lemnele dar nu li-a dat foc. Vre-o zece crengi de brad erau pregătite să-i slujiască drept torţe.

Demult, trecuse ziua, dar noaptea era luminoasă, luna şi pusderiile de stele străluciau pe cer.

Inainte de sfinţitul soarelui, strigase caprele, şi ele alergaseră călăuzite de ţap, şi aduceau tot ugere pline de lapte. După ce şi-a pus toate treburile la cale, Marcel s'a gîndit că n'ar fi rău să cineze. Şi-a scos proviziile: pateul început, pînea care-i mai rămăsese, salata verde şi fragii. Pentru băut, apa limpede a cascadei, laptele caprelor, un rest de vin pe fundul marie-jeannei şi rachiul din ploscă. Cum îi era şi cam frig, a dat foc la lemnele din vatra dormitorului.

— Hai, Mititico, la masă, zise el vesel, după ce înfipsese o torţă lîngă zid. Nu ţi-e foame? E destul de tîrziu.

După ce-au mîncat, Marcel s'a gîndit că n'ar fi rău să vază ce se mai găsia în sac şi în geantă.

Dar, s'a simţit foarte obosit. Mai bine, să mă culc, şi mîni dimineaţă, să fiu odihnit şi vesel, pentru a merge înainte cu explorarea domeniului.

A stins torţa, s'a întins pe patul moale, s'a înfăşurat în manta. Zece minute n'au trecut, şi stăpîn şi cîne dormiau duşi.

Focul, aşezat anume, ca să ţină toată noaptea, arunca din cînd în cînd cîte-o vîlvătae, reflectată la infinit, prin stalactite.

Afară, domnia liniştea maiestuoasă, şi numai arareori, un sgomot slab se pierdea în noapte.

CAPITOLUL IX

Focul stins, mâncarea sleită în oală.

Soarele răsărise, Marcel se spăla în apa lacului. Intors la grotă, a mîncat ceva în pripă, restul pateului şi a băut un pahar de apă cu vin. In batistă, a legat bucăţica de pîne care-i mai rămăsese, şi se uscase. A pus lîngă pîne şi o felie de jambon. A lăsat în grotă sacul şi geanta, a luat cu el numai băţul cu fier la vîrf.

A mîngîiat pe Mititica şi-a îmbiat-o:

— Hai, la drum, domnişoară, să mai vizităm domeniul.

Plecară. Soarele se ridicase ca un semnal de trezire pentru întreaga fire.

Ţinta lui Marcel, era să ajungă la pădure, dar să iea marginea lacului în toată lungimea lui.

Lacul avea cinci, pînă la şase sute de metri lungime, şi vre-o optzeci, pînă la nouăzeci lăţime. Malul era foarte neregulat, şi tot soiul de plante acuatice creşteau lîngă mal. Pînă la fund, apa era limpede ca cristalul. Cum băeatul nu era deloc grăbit, urmăria toate sinuazităţile să-

pate de toanele apelor. Inlregistra în mintea lui tot ce vedea mai interesant. Ajunse la un fel de promotoriu, formînd ca o plajă de nisip care se înălţa în pantă lină pînă la un boschet stufos, un adevărat cuib.

Dar ceace a trezit interesul lui Marcel, a fost dîra de oase de peşte, dintre malul lacului şi boschet. Cum era el vînător iscusit, a cunoscut îndată:

— Asta-i urmă de lutru, a zis el. Păcat, că n'am puşca la mine. Aş fi luat urma lutrului. Asta e semn că în lac este peşte mult. Să mă 'ntorc, să-mi ieau puşca.

Pe loc însă, şi-a schimbat gîndul.

— Nu, zise el. De ce, să omor eu un animal nevinovat, şi care poate să-mi fie de folos! Am citit că lutrul se îmblînzeşte. Mi-ar fi de ajutor cînd aş da la peşte.

Şi-a văzut de drum.

A lăsat lacul şi s'a apropiat de pădure. Se pregătia să străbată în desimea crengilor, făcîndu-şi loc cu băţul.

Mititica mersese pînă atunci în urma stăpînului, fără să abată nici la stînga, nici la dreapta. Deodată, prinde a lătra, alergînd pe lîngă pădure, fără să intre, ci numai mirosind pămîntul; se întoarce către Marcel, lătrînd şi mai tare.

— Ce să fie oare? Ia să vedem, zise solitarul.

Care nu i-a fost uimirea! O cărare! Avea multe cotituri, şi se pierdea în depărtare, pe cîmpie. Cu cellalt capăt, cărarea ducea în pădure.

Băeatul a mîngîiat pe Mititica şi amîndoi au luat-o pe cărare, în pădure. Se făcea un drumeac destul de larg, şi părea foarte umblat.

Se cunoşteau bine, urmele proaspete de capre şi oi, cum şi cele de paşi omeneşti.

— Nici că mai încape vorbă! un păstor a trecut pe-aici, şi chiar acù, de curînd. Oare n'a păţit şi el ceace mi se întîmpla mie acu? Nu m'aş mira. Poate că o fi fost şi el apucat de furtună, şi s'o fi găsind prizonier pe acest pricliciu abia lipit de munte într'un singur loc, şi încolo, spînzurînd în prăpastia fără fund. *Cornişă* am să-i zic acestui platou, în care m'am oploşit fără voea mea.

Pădurea nu era aşa de mare ,pe cît părea la prima vedere. Era însă foarte deasă, încurcată, şi cărarea făcea ocoluri cari dădeau iluzia depărtării.

Marcel a străbătut-o degrabă, ajungînd la margine. Nici nu se aştepta să vadă peisagiul care şi se desfăşura înaintea ochilor: un cîmp, şi urme de cultură; deoparte, un lan de grîu răsărit; alături, cuiburi de cartofi încolţiţi. Un fel de înjghebare de locuinţă, nici bordeiu, nici casă, să-i zicem căsulie, din acele cari se găsesc des pe platourile alpine, îi aşteaptă cu uşa deschisă. Acoperită cu stuh, avea geam la ochiurile mici zise fereşti, ba, mai avea şi obloane.

La dreapta căsuţei, un şopron, iar la stînga, o grădină de zarzavat, destul de neîngrijită.

In grădină, se mai găsiau trei pomi: un cireş, un păr şi un migdal, toţi trei gata să înflorească.

Uşa era proptită cu un bolovan, ca să stea deschisă. Scînduri întinse jos, maldări de stuh — dovediau că stăpînul avea în lucru reparatul căsuţei.

— După toate socotelile, eu aici dau de-un tovarăş, îşi zise Marcel.

Am dreptul la ospitalitate: aşa e legea muntelui. O să ne împrietenim degrabă. Dacă nu-i acasă, stau să-l aştept.

Cînd îşi aruncă ochii sub şopron, Marcel vede cele patru capre tolănite într'un culcuş bun de pae, şi ţapul lîngă ele.

— Hei! îmi pare că m'am cam grăbit cînd am socotit că animălurile astea aşa de hăzoase sînt ale mele.

Dar de ce nu le mulge stăpînul lor, de au ele nevoe să vină la mine? Nu zic că nu-mi pare bine cînd le văd sosind, dar îmi rămîne ceva neînţeles în ce se întîmplă acum.

In căsuţă, nimeni, însă totul dovedia că fusese acolo suflet de om, şi dacă plecase undeva, debunăseamă, că avusese gîndul să se întoarcă numaidecît.

Lăuntrul căsuţei era, ca să zicem aşa, patrat. Pomesteala de lut era bătătorită de picioare. O sobă cu horn şi vatră cuprindea cam a treia parte din odae.

De-un cîrlig atîrna o oală de fier.

La dreapta sobei, o masă mare, lungă, destul de butucoasă dar sdravănă, avea pe ea patru tipare pentru caşuri, dintre cari trei erau deşerte. Cel de-al patrulea, avea într'însul un caş, care se scurgea, o nouă dovadă. că în căsuţie era suflet de om. Sub masă se găsiau cîteva hîrdae pentru ţinut laptele; alături, mai era un foarte bun putineiu de bătut untul, şi două cofe, dintre cari, una plină cu apă. La stînga sobei, mai era covata de frămîntat pîne, plină cu făină.

Apoi, aruncate la întîmplare, se mai găsiau, o cutie plină cu piroane de toate mărimile, un ciocan, cleşte şi alte scule. Sprijinit pe două bîrne, se mai afla şi un sac cu grîu.

— He-hei! zise Marcel, prietenul de-aici a ştiut să fie prevăzător, văd că nu-i lipseşte nimic.

Sub horn, mai atîrna un jambon, şi o halcă de slănină. Nu lipseau deacolo, nici căldare, nici cazan, nici grătar şi nici frigare.

Pe cînd Marcel făcea inventariul, numai iată că intrară, fără multă ceremonie, caprele patru, şi cu ţapul cinci.

— Vă cred, dragile mele; nu pierdeţi răbdarea; acuş!

A luat un hîrdău, l'a clătit bine, şi s'a apucat de muls caprele. Le-a hrănit cu pîne din mîna lui; ele mîncau făcînd tot felul de mofturi şi schimonosiri cochete. Au ţîşnit apoi afară, şi s'au făcut nevăzute prin pădure.

In sfîrşit, Marcel s'a aşezat pe un scăunaş de lemn.

— Ia, să-mi fac eu o socoteală, îşi zise el. Insul care vieţueşte aici, văd că are drept tot ce-mi lipseşte mie; dacă om pune la mijloc ce-avem, dublăm puterile noastre. Salvarea va deveni o chestie de zile, dacă nu de ceasuri... Dar, de ce zăboveşte el pîn' la atîta? Unde poate fi? Ce face? Cum de n'am dat de dînsul, decînd cu furtuna şi pînă acum, că doar n'am stat într'un loc, am scotocit peste tot, căutînd o ieşire de-aici.

Cum de n'a văzut flacăra şi fumul de la focurile pe cari le-am aprins?

Fără să vrea, şi-a mai oprit ochii pe vatră.

Oala fusese spînzurată în cîrlig pentru ca s'o ajungă vîlvătăile şi să fiarbă. Focul se stinsese fiindcă arseseră lemnele. Nu mai era pe vatră decît cenuşă. In oală, se vedea o fiertură acoperită cu un strat de untură sleită. Prin stratul de grăsime se cunoşteau cartofii şi cepele.

Cînd a scormonit el cu lingura, a dat de-o bucată de carne.

— Zeama asta a fiert mult, pînă a scăzut într'atîta. Cred că stă de trei zile încremenită aşa. Nefericitul de-aici nu mai e în viaţă! Imi închipuesc ce i s'a întîmplat: a ieşit cu turma la păscut. Cînd a văzut că cerul se posomorăşte şi că isbucneşte furtuna, a căutat să se întoarne acasă, pe drumul care te-aduce aici. Furtuna s'a năpustit, stîncile s'au prăbuşit, au tăiat cărarea, şi nu s'a mai putut întoarce. O mai fi trăind? O fi murit? Numai cel de sus ştie. Ce bine ar fi să se afle în viaţă, şi dacă poate a coborît în vale, şi o fi spunînd celor de-acolo, ce s'a întîmplat pe munte, şi l'a gonit pe dînsul. Nu s'a gîndit sărmanul, cine avea să-i umble acum în zeama din oală.

Şopronul era mare, şi mai ales înalt. Pe la jumătatea pereţilor, era despărţit în două caturi. Cel de sus, slujia de pod, şi era îndesat cu pae. Jos era staulul caprelor. Lîngă peretele din fund erau ieslele.

Jos, era un strat gros de pae, şi culcuşul era pregătit pentru multe capre şi multe oi.

— Caprele mele s'au rătăcit de celelalte, gîndi Marcel.

Intr'un colţ, erau aşezate lemne tăiate la fierestrău. Mai era o bună grămadă de cartofi.

In cue, pe perete, spînzurau cununi de ceapă şi usturoiu.

— Numai cei din Provence sînt oameni prevăzători, strîngători aşa, să nu li lipsească nimic.

Dar, cînd a mai văzut Marcel şi butoiaşul plin de untdelemn într'un colţ, cu canelă, şi încă alte două butoiaşe, fără să poată ghici cu ce mai erau pline!..

Intr'un cuiu din perete, spînzura un ied, jupoiat, dres, din care lipsia o ciosvîrtă.

— Buturul care lipseşte, trebue să fie cel din oală, zise Marcel. Predecesorul meu a fost un Sybarit, i-a plăcut traiul bun. Am să fac şi eu la fel.

Soarele scăpăta spre asfinţit; caprele se întorseseră de cîteva minute. Tînărul s'a grăbit să le mulgă încă odată. Le-a lăsat în staul, el a intrat în căsuţă.

Cum se întunecase, a aprins lampa.

Se răcorise bine, aşa că Marcel a tras obloanele; a închis şi uşa dar numai din rătez; n'a tras şi zăvorul.

Cu toate socotelile pe cari şi le făcuse, el încă spera ca stăpînul casei să se întoarcă.

CAPITOLUL X

Surprize.

Seara era întunecată, fără lună. Decum asfinţise soarele, se stîrnise vînt, şi acum bătea cu putere.

— Noaptea o să fie rea, zise Marcel, care s'a dus în şopron să aducă o sarcină de pae. Şi-a făcut şi el un culcuş bun. A pus masa, a luat oala de la foc. Avea farfurie, strachină de lapte, lingură, ulcică de apă, pahar, în mari-jeanne mai era vin, apoi avea băeatul cuţit şi furculiţă.

A pus jambonul pe farfurie, a tăiat o felie de caş. A luat capacul de pe oală. S'a împrăştiat aburul plăcut, care aţîţa foamea.

— Se adevereşte bănuiala mea. Numai după abur cunosc mirodeniile aşa de căutate de Provensali, mai ales, la Tarbes.

In adevăr, în oală, fiersese o zeamă foarte gustoasă, din butur de ied, cartofi, usturoiu, ceapă, sare şi piper. Marcel împărţia frăţeşte cu Mititica tot ce mînca. Mititica ronţăia şi înghiţia oasele de parcă nici nu mai fuseseră.

Cînd a gustat băeatul şi felia de brînză, a găsit-o că era fină, aromatizată şi foarte bună.

— După ce mă voi instala cum trebue, zise el, o să fac eu brînză bună şi unt fin, mai ales că am putineiu. Caprele îmi dau mai mult lapte decît îmi trebue mie; nu-l voi lăsa să se izidească. N'o să-mi fie urît, o să am de lucru. Ca şi *Robinson Crusoe,* mă văd stăpîn a două locuinţe: o grotă şi o cîşlă care se chiamă casă, aşa că am un apartament de vară şi unul de iarnă, însă amîndouă se închid cît se poate de rău. Trebuesc reparaţii serioase, pentru ca să mă găsesc la adăpost de frig, de ploae şi de vînt. Mîni, după răsăritul soarelui, după ce oiu mulge caprele, mă duc la grotă, am să-mi car aici toate bagajele, iar apoi... pe lucru.

După ce-a mîncat, a spălat frumuşel blidele, le-a orînduit, apoi a potrivit focul aşa fel, ca să ţie toată noaptea.

A dat deoparte aşternuturile de pe pat:

— Nu-s aşa de rele, a zis el; bine spălate, au să-mi fie de folos. Ia, să mă şi culc.

Numai, iată că uşa s'a isbit de perete; vîntul a năvălit înăuntru, a stins lampa, a răscolit cenuşa, ridicînd-o în nouri, a împrăştiat tăciunii şi scînteile în toate părţile.

— Asta, nu-i bună, a zis Marcel, fără a părea prea speriat. Crezusem deodată, că prietenul de-aici îşi făcea apariţia cu atîta tărăboiu.

A închis, degrabă, uşa; a aprins şi lampa.

— Dacă vine, n'are decît să bată; Mititica ştie să dea de veste; o să mă scol, şi o să-i deschid.

A adunat tăciunii cei împrăştiaţi, a aşezat focul, să ţină toată noaptea, apoi s'a lungit pe

mindirul de pae, s'a învălit cum a putut, a închis ochii şi a adormit pe loc. Lampa o stinsese.

Se făcuse ziuă demult, cînd s'a trezit el. A sărit repede din pat, fiindcă era îngheţat de frig. Cea dintăi grijă i-a fost să aprindă focul. Vîlvătăile au încălzit degrabă aerul din căsuţă. A ridicat obloanele, a deschis uşa. Ce vreme frumoasă era afară! Un cer albastru fără nouri, şi soarele aprindea o scîntee în fiecare picătură de rouă.

In crengi cîntau la întrecere păserelele.

Un surîs, o veselie — părea totul înjurul căsuţei.

Marcel s'a simţit la fel cu firea întreagă din jurul lui. Caprele odată mulse, au alergat să pască pe stînci acel căprifoi al Alpilor pe care-l mănîncă aşa de bine.

Băeatul a îmbucat ceva, a şuerat apoi ca să-i vină Mititica şi-a luat băţul, şi a plecat, lăsînd uşa deschisă.

A lăsat cărarea, şi a luat-o deadreptul prin pădure,. fiindcă îi era degrabă, să ajungă la grotă.

Oricît de greu îi venia, el mergea repede printre obstacolele întimpinate, şi urmăria cu ochii esenţa de copaci ai pădurii. Şi-a dat seama, că erau multe esenţe, dar în cea mai mare parte, se găsiau ulmi, frasini, şi mai ales, castani. Lemnul era bun de lucru, şi el plănuia ce să meşteşugească, odată ce materialul îi sta la îndemînă.

Dar, încă o undă de bucurie îi umplù sufletul: a văzut sbîrciogi — şi mulţi, înghesuindu-se pe

marginile mlaştinilor pe sub frasini şi castani.
Bureţii ăştia răsăriseră şi prin scorburile copacilor mai bătrîni. O foarte preţioasă descoperire, sbîrcioguul nu e otrăvitor, şi în schimb, e foarte gustos, fie fript, fie tocană.

A ieşit din pădure, a dat de cîmp, aproape de lac. Era o linişte aşezată peste toate. Numai păsărelele sburau neastîmpărate. Peisagiul era interesant prin simplitatea lui primitivă, nefiind ajuns de mîna omului.

Un iepure a ţîşnit la picioarele băeatului.

— Ai ghicit că n'aveam puşca la mine, zise Marcel, ameninţîndu-l cu degetul. Nu pierdeţi nimic, mai aşteptînd puţin, şi tu, şi tovarăşii tăi.

In grotă, a găsit toate lucrurile la locurile lor.

— Sînt din cale-afară singur, murmură el mîhnit. Ce să mă fac!..

Intorsul la căsuţă n'a avut nici un incident, şi lipsa lui nu durase nici două ceasuri.

Odată ce şi-a transportat bagajul, s'a hotărît să facă inventariul. Ştim că Petru Moren îi schimbase sacul de voiaj, înlocuindu-l cu unul mult mai mare, adăogînd şi o valiză. Amabilul administrator al fermei model, spusese lui Marcel să nu umble prin lucruri, înainte de-a ajunge la ferma „Ciocîrlia".

Marcel, cu drept cuvînt, se găsia la capătul călătoriei, totuşi mai stătù pe gînduri. In cele din urmă, s'a hotărît. A început cu valiza, care mai fusese asaltată, aşa că se afla acum cam golită. A găsit la fund, trei cutii de conserve, destinate a face bucuria unui ospăţ la fermă. Una din ele, turtită, era plină cu mazere; cealaltă, rotundă şi mai lungă, avea marinată de

iepure, a treia, de mărime intermediară, conţinea puiu a la marengo, adică tot un fel de marinată însă cu trufe. La vederea lor, Marcel a rîs cu poftă.

— Moren mă iea drept un rafinat al bucatelor... zise el; îi trimet în gînd toate mulţumirile, mai ales, că au să-mi fie de folosinţă cutiile.

A mai găsit în valiză o carte de agricultură practică, şi un tratat de botanică, lucrări foarte preţioase pentru dînsul — şi în sfîrşit, rămăşiţa de jambon şi marijana care mai avea cîteva picături de vin.

Lui Marcel, îi era degrabă, să vadă puşca şi a scos-o din teacă. Frumoasă armă, o adevărată capodoperă de Lepage. Ţeava dublă, sistem Lefaucheux, putea fi încărcată şi cu halice şi cu plumb de vînătoare, şi avea o justeţă de tir, adică o „ţintă" nemaivăzută.

De învelitoarea puştei, era legată o cutie mare, conţinînd un asortiment complect al tuturor sculelor de tîmplărie.

Petru Moren comandase la Paris instrumentele acestea aşa de perfecte, solide şi de-o foarte elegantă formă. El ştia, ce talent la lucrul manual are fostul său elev.

Faţa lui Marcel se luminase de bucurie.

— O să am cu ce lucra în zilele ploioase, şi în lungile nopţi de iarnă.

A început cercetarea sacului. Intr'un tub de fier alb, legat prin trei curele de sac, a găsit băeatul cîteva testele de hîrtie, creioane, tocuri, briceag, şi sticlă de cerneală, lucruri pe cari singur şi le cumpărase, cînd a trecut prin Grenoble.

— Bun! Am să-mi ţin jurnalul întîmplărilor şi vitejiilor. Ce poate fi mai interesant decît gîndurile ce ţi le inspiră singurătatea. Trebue să fie juste şi interesante. Robinson îşi scria jurnalul în surghiunul din insulă. Iată, încă un punct de asemănare între noi.

Gîndind aşa, Marcel descheiase cătărămile de la curelele sacului, pe care-l deschisese.

— Bravo! Haine şi lingerie!.. Slavă lui Dumnezeu! Ia să vedem mai de aproape: cinci cămăşi de olandă, toate nouă, doi pantaloni şi două bluze de cutil, o duzină de batiste, patru perechi ciorapi de lînă, două veste de vînătoare dintr'o stofă moale şi caldă. Au să-mi ţină multă vreme, fiindcă o să ştiu să le păstrez. Dacă mi-a fi dat să vieţuesc aici mai mulţi ani, îmi va fi greu să-mi schimb garderoba. Dar, ce-or mai fi şi astea? Sînt lame de ferăstrău rulate ca resorturile de ceasornic! Opt la număr, de toate mărimile. Uite şi lame pentru o instalaţie de fierestrău pe apă. Petru n'a uitat că tatăl meu adoptif demult plănueşte să instaleze o astfel de uzină pe Guiers-mort. Mai văd lame de feţelnic, de mai multe dimensiuni şi de mai multe forme. Am să le pun în mînere pe toate fiindcă se găseşte lemn potrivit. Iată praf de puşcă, şi cartuşe pentru încărcătură de halice şi pentru încărcătură de plumb. Am muniţii pentru multă vreme. Şi, mai ce? „Les Essais“ de Michel Montaigne! Şi, ce splendidă ediţie „Elzévir“ acì! Oh! bătrînule filosof! Ai să fii mîngîierea şi sprijinul meu în ceasurile de tristeţe şi descurajare. Dar, se mai simte ceva, colea, între două cămăşi, într'o cutie de carton!

Marcel a luat cutia şi a deschis-o: se găsia înăuntru un superb ceasornic de aur Leroy; două lanţuri de jiletcă, unul de aur şi cellalt de argint. In cutie mai era un bilet îndoit în patru; băeatul l'a deschis şi l'a citit, abia stăpînindu-şi lacrimile de bucurie, de înduioşare şi de recunoştinţă.

L'a citit de douăzeci de ori, cu cea mai sinceră şi mai adîncă emoţie:

„Marcel dragă, nimeni nu e în secretele viitorului; aş dori, că — în ori şi ce fel de situaţie te-ai găsi, fericit sau nefericit — uitîndu-te la acest ceas, să te gîndeşti la mine, ca la omul care te iubeşte mai presus de orice pe pămînt.

Dacă vei fi fericit, amintirea mea îţi va fi plăcută, fiindcă îţi va aduce aminte de mine, şi eu ţie îţi datorez fericirea mea; dacă vei fi nenorocit, exemplul meu îţi va da curaj.

„Fratele tău de suflet, Petru Moren"

Marcel, în prada unei sguduitoare emoţii, stătea cu scrisoarea în mînă, şi lacrimile îl împiedecau de-a o citi a doua oară. Nici nu mai încerca să se împotrivească: suspina şi plîngea. Pînă la urmă, tot a mai recitit-o. A îndoit-o apoi, şi a strîns-o în portofoliu.

— Dragul şi scumpul meu Petru! Scrisoarea asta nu-i decît o profeţie. Simţul de prietenie ţi-a prevestit întunecatul viitor, şi încercarea grea pe care mi-a trimes-o Cel de Sus! Amintirea ta

îmi dă curaj, şi îmi dublează puterile. Voi şti să fiu vrednic de tine.

Şi-a îndreptat ceasul după soare, i-a pus lanţul de argint, apoi şi l'a prins la jiletcă.

— Ce-mi mai rămîne de făcut? Să orînduesc toate lucrurile astea pe-un raft, pînă cînd îmi voi confecţiona un dulap. Dar, tot nu s'a isprăvit. Mai e ceva. Ce să fie? „Probe de seminţe"... Ia, să vedem.

A deschis sacul, şi a turnat tot conţinutul pe un colţ de masă. Erau o mulţime de pacheţele, şi pe etichetele lor scria soiul şi numele seminţelor. Erau de tot felul: „sparanghel, anghinare, sfeclă, morcov, carote, gulie, napi, creson, vinete, spanac, măcriş, lăptuci, varză, petrunjel, marar, cimbru, leuştean, etc., etc.

Bun! zise tînărul. Am cu ce să-mi întocmesc o frumoasă grădinărie".

A mai găsit fasole, mazere, bob, linte, apoi — seminţe de fîneaţă artificială, seminţe de cereale în mare cantitate şi numai speţe nouă, foarte recomandate: grîu, orz, ovăz, secară, arnăut, păpuşoi. Pe alte etichete, scria: pepeni, castraveţi, bostani, dovleci, colochint, tivde, harbuji etc.

— Păcat! zise el... E cam frig aici pentru astfel de culturi. O să-mi trebuiască straturi de gunoiu. O să le fac... Dragă, dragă Moren! A ţinut să facă plăcere tatălui meu, şi nici prin gînd nu i-ar fi trecut că toate surprizele acestea vor fi nuumai pentru mine. Doamne! Ce presentiment!

Orînduirea tuturor acestor lucruri i-a luat destul timp.

Cînd a isprăvit, a ațîțat focul; a pus oala să fiarbă, apoi a luat așternuturile găsite acolo, și s'a dus fuga să le spele în rîul care curgea peaproape. Le-a lăsat în apă, proptindu-le cu bolovani.

— N'am săpun, zise el. Dar cînd s'or muia bine, am să culeg buruiana săpunariței care face leșie.

A luat un hîrdău și s'a dus să culeagă sbîrciogi. A mai cules fragi și grîușor.

— Astea și cu o țandără de brînză, îmi ajung de-un prînz, își zise el, pe cînd se întorcea.

A intrat în țarcul cu zarzavat. Pomii, unii înfloriseră, alții erau numai îmbobociți. Dintre verdețuri, numai cîteva răsăriseră, celelalte degeraseră.

— Bietul Provensal! O fi avut el multă bunăvoință, dar habar n'avea de horticultură. Chiar de mîni, mă aștern pe lucru, fiindcă vremea e cam tîrzie. Pămîntul e foarte gras, nici nu mai are nevoe de mraniță; nu-i vorbă, că în staulul caprelor se găsește destul gunoiu.

După prînz, Marcel s'a gîndit să-și potrivească instrumentele, ca să se poată folosi de ele. Cînd au fost orele zece, s'a culcat, punîndu-și ceasul la îndemînă.

A doua zi, s'a sculat pe la patru, dimineața. Cea dintăi grijă i-a fost să care gunoiu în grădină, treabă anevoioasă, fiindcă n'avea roabă. A dus paele cu furca. A muncit două ceasuri.

După ce-a muls și caprele, s'a apucat de săpat. Era îndemănatec și plin de vlagă. Pămîntul era bun; la ora cinci, lucrul era gata.

— Pe mîni, semănatul, zise el rîzînd. Am să

moşoroesc apoi cuiburile de cartofi. A năpădit buruiana.

Cu ajutorul unei funii pe care o găsise în staul, a împărțit grădina în tablete de cîte douăzeci și cinci de centimetri.

Cînd nici nu se gîndia, se trezeşte cu Mititica. Ea fusese prin pădure. Alergase acum într'un suflet. Care n'a fost surpriza lui Marcel, cînd ea îi întinse dinainte un iepure, pe care-l ucisese dintr'o încolţire!

Stăpînul a mîngîiat-o: „bravo, Mititico!.. Nu mai ai pereche pe lume! Diseară, o să cinăm împărăteşte. Tot aşa să faci. In vreme ce eu o să lucrez, tu să vînezi".

Marcel a spînzurat iepurele de uşă. S'a urcat apoi pe acoperişul casei, ca să vază ce reparaţii se cereau din scurt.

OMUL CU GLUGĂ.

Intr'o seară de Maiu, lucrătorii ieşiseră de la muncă, la ferma „Ciocîrlia". Cei mai mulţi se pregătiau să se culce. Ştiut este că la ţară, omul se scoală şi se culcă odată cu soarele.

Sub boschetul bine învelit în frunziş de clematite, căprifoi şi glicine, trei inşi cinau la masa luminată de un felinar. Nici unul însă nu avéa poftă de mîncare. Stăteau abătuţi, munciţi de gînduri. Nu erau alţii, decît Jac Cretien, soţia lui, şi Jerom, ţăranul din valea Graisivaudan.

Fiindcă nu putea să mănînce, Janeta se luase să toarcă, lucru pe care-l făceau mînile singure, ca la o maşină. Lacrimile i se rostogoliau pe obraji, şi ea nici nu le mai ştergea. Numai cînd i se prea împăinjeniau ochii, îşi trecea pe ei dosul mînei. Jac Cretien şi Jerom de-un ceas stăteau aşa, fără să schimbe o vorbă.

— Nu cred că se mai întorc, zise Jerom descurajat.

Jac se trezì ca din vis, îşi ridică puţin capul, şi după cîteva momente de sforţare, abia îngînă:

— Au făgăduit, trebue să vină.

— La ceasul ăsta, nu mai e cu putinţă, zise Jerom.

— De ce? întrebă Jac.

— A sunat zece şi jumătate, în turnul lui Saint-Laurent-du-Pont, şi s'a întunecat de tot.

— Şi-au dat cuvîntul, trebue să vină, a spus apăsat Jac.

— De ce să nu vină, murmură şi Janeta cu blîndeţe.

— Să ne 'nţelegem, zise Jerom. Nu-i vorba de mine, că eu aş putea să aştept aici, pe loc, pînă mîni dimineaţă. Dar mă gîndesc că dumneata, Jac, ai fi sfîrşit de osteneală, şi mai cu seamă doamna Janeta, se şi vede că are cea mai mare nevoe de odihnă.

— Aici, ai dreptate. Biata Janetă! Du-te şi te culcă, să nu te tragă răcoarea nopţii.

Janeta a dat din cap cu împotrivire. Şi-a şters lacrimile cu şorţul, încercînd să rîdă:

— Eu sînt tare, omule. Nu-mi duce grija; stau aici pînă cînd i-oiu vedea intrînd pe poartă.

In ziua cînd fusese aşteptat Marcel, timpul se făgăduise foarte frumos, de dimineaţă. Oamenii nu arătaseră nici o nelinişte.

Omul cu glugă, spusese hotărît, că vine, şi se ştia că Marcel nu-şi calcă niciodată cuvîntul.

Dar, timpul, din frumos cum era, deodată s'a burzuluit, cum se întîmplă des în ţinuturile munţilor. A mai isbucnit şi o furtună vijelioasă cu trăsnete şi fulgere, în munţi.

Neliniştea i-a cuprins pe toţi, fiindcă mai veniseră atunci şi prietenii la fermă, ca să întîmpine pe Marcel, botezat în ziua aceea cu numele de „Fiul risipitor“.

Către ora cinci, nişte nouri fioroşi s'au întins deasupra văii, şi vreme de două ceasuri, s'a deslănţuit uraganul.

Jac şi Janeta n'au închis ochii toată nopticica. Femea făcea cruce la icoane, şi plîngînd se ruga lui Dumnezeu pentru viaţa lui Marcel.

Jac împreună cu toţi oamenii de la fermă au pornit în poteră să-l caute, deşi nu ştiau, ce drum apucase.

Işi închipuiau că furtuna l'a ţinut pe loc în munţi, şi că bietul băeat nu găsise nici o potecă de coborît la vale.

Semnalul de plecare al lor, fusese chiar furtuna. Şi, cu tot vîntul, cu toată ploaea, trăsnetele şi furia elementelor, ei totuş, au făcut minuni de curaj şi devotament.

Toate au rămas însă de prisos. Cel din urmă, a sosit acasă Jac Cretien. Hainele îi erau sfîşiate în bucăţi; pe mîni, pe obraij avea numai sgîrieturi. Singur, apucase calea cea mai grea, spre Grand-Frou, unde s'a urcat ca prin minune, în toiul vijeliei. Cu hotărîre, a pornit pe grozava cărare, pe marginea prăpăstiei, luptînd ca să treacă prin gropile săpate de lacurile ploii, împotrivindu-se şi vîntului care-l dădea Jos. După zadarnice căutări, se întorsese rănit însă nu biruit. Pe Grand-Frou nu cunoscuse nici o urmă a lui Marcel. Spera să-l găsească la fermă, la întoarcere, fie şi rănit, numai viu să fi fost.

Nu l'a găsit. A mulţumit prietenilor şi servitorilor cari îl ajutaseră. Nu s'a arătat deloc descurajat, ba încă susţinea că tocmai lipsa urmelor lui Marcel, era dovada că el se găsia în viaţă. Poate că băeatul nici nu plecase de la

ferma „Bunăvedere“, de unde aşteptau din moment în moment o veste.

O singură ființă arăta neîncredere şi cumplită grijă; era Janeta!..

— Nu! zicea ea. Mie îmi spune altfel inima, şi inima mea nu mă înşală! Marcel al nostru e dus pentru noi!..

— Nu fii, nebună, femee!

— Eu nu spun că a murit, eu spun numai că n'o să-l mai vedem!..

— Ba nicidecum. Odată ce e în viață, şi cu bună seamă el este în viață, o să-l vedem foarte curînd.

Janeta clătina din cap:

— Nu, bărbate! E pierdut pentru noi! Ai să veozi şi tu! Simt eu! simt! Şi aşa este!

Nemai avînd ce să răspundă, Jac ridica din umeri, şi nefiind în stare să mîngîe pe femea lui, o lăsa să plîngă, să se uşureze.

Trecuseră două zile după uragan. Nici un semn, nici o veste, de nicăiri. Jac se înfiora de grijă, de nelinişte, de teamă.

Cînd, ce să vadă?... Venia, venia cineva, cu pasul mare şi repede: era omul cu glugă.

— A! ha!.. Bun! De-acù o să avem ştiri! Bănuiam eu. N'ar veni el aşa sprinten, dacă ar fi să aducă o veste rea.

— Ei, Jac, zise omul cu glugă, apropiindu-se, ce face Marcel? I-a priit călătoria?..

Fermierul s'a uitat la dînsul aiurit.

— Cum, aşa? tresări el, nu-mi aduci nici o ştire?

— Despre ce? şi despre cine? răspunse uluit, omul cu glugă.

— Ce e cu Marcel?
— Ce vrei să spui? Marcel nu-i acasă?
— Nu! Deatunci, nu l'am mai văzut.
— Adică, n'a venit anume în ziua pe care v'o anunţasem eu?
— Nici atunci, şi nici deatunci. Numai de ar da Dumnezeu, să fi rămas la Moren.
— S'a întîmplat nenorocire! A plecat din Bună-vedere în ziua hotărîtă, dar, vai, Dumnezeule, în ziua ceea chiar, a isbucnit uraganul seara, între orele patru şi cinci.
Sărmanul copil! Se poate întîmpla să se fi pierdut, abia îngînă el cu desnădejde.
— Dar, nici nu vreau să aud, strigă Jac. Nu se poate. Să pornim în căutarea lui.
— Prea tîrziu! se văită plîngînd omul cu glugă. Au trecut trei zile!.. Mort!.. Şi cine ştie, pe unde zace trupul lui!..
— Mort sau viu, trebue să dăm de el. Trebue! Pe la Jerom ai fost? Spuneai că v'aţi abătut pe la el în drum spre Grenoble.
— Nu. Azi dimineaţă, am pornit încoace din Bunăvedere, unde m'am întors de-a doua zi, duplă plecarea lui Marcel.
— Nu ştiu ce presimţire mă mîna să trag deadreptul, aici. De ce, nu m'am abătut pe la Jerom! Vai, vai!.. Ce nenorocire!..
— Marcel nu-i mort, cu toate că pentru noi e pierdut, a răspuns un glas dulce şi tremurător.
Amîndoi oamenii au tresărit, şi cînd au întors capul au văzut pe Janeta.
— Ce te face să crezi că Marcel nu e mort, a întrebat desnădăjduit, omul cu glugă.

— Eu nu ştiu nimic, zise, femea îndurerată; atîta vă pot spune, că simt aşa, simt că Marcel e în viaţă.

Arăta că simte, punînd mîna pe inimă:

— Imi spune inima! Nu sînt eu mama lui de lapte?

— Să plecăm! Dar să plecăm acum pe loc, zise Jac hotărît cu încăpăţinare. Deadreptul, la Jerom! El trebue să ştie ceva.

— Că, bine zici, răspunse omul cu glugă, lovindu-se cu palma peste frunte.

Moren a condus pe Marcel pînă la căsuţa lui Jerom.

— Duceţi-vă, şi Dumnezeu, să vă aibă în pază! a spus Janeta, sentenţioasă.

Intr'o clipită, Jac a fost gata de plecare.

Jerom, şi el, nu-şi mai găsia astîmpărul de grija lui Marcel. In momentul cînd a isbucnit uraganul, bănuia că băeatul trebuea să fi ajuns drept deasupra muntelui. N'avea nici o putere, căci nu era atunci chip de mers pe urma lui.

Cînd s'a luminat de ziuă a pornit să-l caute. Pînă la un loc, s'au cunoscut urmele, dar de la sfertul drumului încolo, nici cel mai mic semn nu mai rămăsese. Nici cînele Saint-Bernard n'a dat de vre-o urmă. Şi tocmai prin direcţia acea, pămîntul fusese răstogolit. Sute de copaci scoşi din rădăcini zăceau printre stînci prăvălite şi sfărmate, aşa că trecerea era cu neputinţă.

Cum se lăsă întuneric, ţăranul a trebuit să se întoarne acasă, cu toată părerea de rău. S'a întors şi a doua zi, dar tot zadarnică i-a fost căutarea.

Cînd se apropiă de casă, întîlneşte pe Jac şi pe omul cu glugă.

De-un singur lucru era Jerom încredinţat, după cele două cercetări pe cari le făcuse: că Marcel nu avusese timpul să coboare în vale, şi bineînţeles, şi-a dat socoteala că băeatului nu putea să-i fie îndemînă, chiar dacă scăpase cu viaţă şi nu fusese strivit de vreun copac ori de vre-o bucată de stîncă.

Cei trei bărbaţi au chibzuit în tot chipul, şi pînă la urmă, au fost de părere să meargă înainte cu cercetările, şi de-a face totul pentru a deschide un drum pe urmele lui Marcel.

A doua zi, au luat cu dînşii vre-o doisprezece munteni sdraveni, şi cu toţii s'au mistuit în munţi; au întreprins greaua muncă a curăţirii pămîntului de toate obstacolele, şi care a cerut foarte multă pierdere de vreme, fără să ajungă la nici un rezultat. Cîteva zile au muncit, dar pînă la urmă, au trebuit să se oprească: nu se mai putea înainta.

O formidabilă prăbuşire schimbase cu totul faţa locului, deschizînd o prăpastie pe care nici o putere omenească n'ar fi fost în stare s'o treacă. Şi, vai, tocmai pe marginea prăpăstiei, dăduseră ei din nou de urmele lui Marcel şi ale Mititicăi.

Cei trei tovarăşi s'au uitat unul la altul cu desnădejde. Nu mai sperau să găsească nici trupul sdrobit al băeatului.

Intorşi acasă la Jerom, au dat de Petru Moren. Ascultînd povestirea celor întîmplate, a răspuns clar:

— Nici vorbă, că Marcel a fost apucat de ura-

gan, dar de aici, nu urmează numai decît că a şi murit. Marcel e tînăr, voinic, foarte sprinten. Ştie să umble prin munţi, şi s'a priceput el cum să lupte cu vijelia. Unde mai pui că avea cu el pe Mititica, atîta de isteaţă şi prevăzătoare. De ce, n'am pune şi cazul, că omul şi cînele cu sforţări unite au isbutit să scape, găsind un adăpost sigur împotriva uraganului? Timpul şi răbdarea ne vor duce la locul unde s'or fi găsind.

— Marcel avea cu el provizii pentru o săptămînă de zile. In sfîrşit, părerea lui Moren era, ca să se meargă înainte cu cercetările, chiar dacă ele ar fi necesitat mai bine de-o lună, şi că era cuminte lucru să fie întrebaţi păstorii din partea locului.

Petru vorbise destul de înţelepţeşte. Şi-au dat cu toţii întîlnire la ferma „Ciocîrlia", pentru una din zilele următoare.

In ziua hotărîtă, cel dintăi, a sosit omul cu glugă.

La întrebările grăbite ale celorlalţi, el a răspuns:

— Nimic!.. şi s'a lăsat sfîrşit pe-un scaun.

A sosit şi Petru Moren. Toţi s'au repezit cu întrebările. Numai omul cu glugă n'a mai spus nimic. Işi ţinea faţa în palme şi plîngea.

— Tocmai pe mîni, dacă n'om avea vre-o ştire, zise Petru Moren, oarecum bine dispus.

— Ce vrei să spui? întrebă grabnic omul cu glugă, sărind în picioare, ca şi cum ar fi fost străbătut de un curent electric.

— Vreau să spun, stimate domn, că nu orice speranţă e pierdută.

— In numele cerului, vorbiţi mai despicat! strigă Janeta, frîngîndu-şi mînile.

— Vorbeşte! vorbeşte! cerură într'un glas toţi trei bărbaţii.

— Nu am aşa mult de spus, răspunse Petru Moren. Pe la ceasurile opt veniam din partea asta. Intîmplarea îmi scoate înainte pe un cioban, care se aciuase cu oile lui pe un platou. Mi-a venit aşa, să intru în vorbă cu el. De la primele cuvinte, am şi cunoscut că era un Provensal.

— Tare-ai mai ajuns tîrziu, îi spuseiu; tovarăşii dumitale şi-or fi împărţit între dînşii păşunea cea mai bună. Trebue să mai cauţi mult, pînă să găseşti un loc bun de păşunat.

— Ai dreptate, îm irăspunse el, dar, vezi că nu-i vina mea, şi ai să auzi acuş. Eu am fost cel dintăi, care am găsit păşune straşnic de bună pe-o cornişă întinsă cît o ţară, cu iarbă, cu isvoare, cu păduri, cu pajişti, şi asta se întîmpla acum patru ani. Aşafel era aşezată, că se găsia la adăpost de vîntul de miază-noapte. Şi un aer bun, şi o linişte dulce, o adevărată binecuvîntare a celui de sus!.. Of!.. d'apoi, dacă nu-i noroc! Inţelegi dumneata, că dacă eu am dat de-aşa raiu, n'am avut nici o nevoe să mai spun şi altora.

— Ei, şi de ce n'ai stat acolo! întrebaiu.

— Te! zise el, Cornişa m'a părăsit pe mine, nu eu am lăsat-o!

— Nu înţeleg.

— Cu toate astea, nu-i greu de înţeles, şi ai să vezi.

— Mă înrădăcinasem acolo, pe cornişă, ba

încă îmi făcusem şi o căsulie. Intr'o bună dimineaţă, vrînd să mîn turma să pască lichenele de pe stînci, mi-a venit aşa un gînd, că să ies din domeniul meu. Şi pornesc pe povărnişurile stîncilor. In vremea asta, unde prinde vremea a se burzului de nici nu ştiam cum să dau mai degrabă, chemînd oile, caprele, berbecii, ţapii, şi apucaiu drumul înapoi, la cornişă. Şi odată, unde isbucneşte o furtună, o vijelie, şi tunete, şi trăsnete, şi fulgere, şi ploae, şi vînt! toate odată!... Alergam cît puteam, dar animalurile se împrăştiau, speriate în toate părţile. Barbişon, cînele meu, în loc să-mi ajute să le adun, s'a făcut şi el nevăzut. Numai, iată că simt cutremur de pămînt sub picioarele mele, şi buf!.. o prăbuşire groaznică chiar în faţa mea. O prăpastie fără fund şi fără margini s'a deschis între mine şi cornişa mea. Cu alte cuvinte, într'un minut, am rămas sărac... Tot ce avusesem, rămăsese acolo, în căsulie. Nici un chip să mă mai strecor acolo. Toate trecătorile, tăiate. Acù, şi dacă aş fi rămas pe cornişă, mi-ar fi fost cu neputinţă să mai ies de acolo, asta am înţeles-o eu din capul locului. Mi-am zis: „Dumnezeu a vroit aşa".

— Drept, îi răspunseiu. Ai fi murit de foame, singur, pe cornişă.

— Ba, asta nu mi se putea întîmpla, zise el. Nicăiri nu se găseşte mai mult belşug decît acolo, apoi eu îmi cărasem de toate, nimic nu-mi lipsia. Şi era atunci un întunerec, mai rău ca în mormînt. Şi, să vezi întîmplare... Ori mi s'a năzărit mie, ori a fost adevărat, dar într'o scăpărare de fulger, eu am văzut un om de cea-

laltă parte, dar chiar de marginea prăpăstiei, şi pe cît mi-aduc aminte, lîngă om era şi un cîne mare de munte.

— Ei!.. strigară într'un glas cei trei bărbaţi.

— V'am spus întocmai, tot ce mi-a povestit ciobanul, zise Petru Moren. Totuş, el nu era sigur de ceace văzuse, din cauza depărtării şi a întunerecului.

— Oricum, dragă, strigă omul cu glugă, foarte agitat, tu trebuea să...

— Să fac ceace-am şi făcut, răspunse zîmbind Petru Moren. I-am dat zece poli, să mă conducă pe mine acolo.

— Şi? zise omul cu glugă, ţinîndu-şi răsufletul.

— S'a învoit, şi ni-am dat amîndoi întîlnire pe ziua de mîni, la ora zece, dimineaţa.

— Mulţumesc, mulţumesc, prietene, a răspuns cu negrăită emoţie, omul cu glugă. Acum, sînt încredinţat că Marcel trăeşte. Ciobanul a văzut bine, aşa ceva nu se născoceşte...

— Trăeşte!.. oh! am să-l salvez!..

— Şi noi îţi vom da tot ajutorul, răspunse Moren cu însufleţire.

— O, da, prieteni, am nădejde în voi! Trăeşte, şi o să găsim noi o trecătoare.

— La nevoe, o facem cu mînile noastre, zise hotărît Jac Cretien.

— Dumnezeu a făcut o minune pentru el, murmură Jana, şi Dumnezeu nu lasă neîmplinit un lucru. O să-l scăpaţi, îmi spune mie inima!.. bietul Marcel.

Ciobanul s'a ţinut de cuvînt. A călăuzit pe cei patru oameni la locul prăbuşirei, şi tot drumul a spus încă odată ce se întîmplase.

Omul cu glugă şi tovarăşii săi, cu mare durere se încredinţară, că ciobanul avusese dreptate: nu mai era cu putinţă nici un fel de trecere spre Cornişă.

— Ar trebui să se 'ntîmple o minune! zise Jerom.

— Cu ajutorul celui de sus, am să îndeplinesc eu această minune, a răspuns omul cu glugă, îndreptînd spre cer ochii lui strălucitori de speranţă şi curaj.

PARTEA 1

CONTINUAREA ÎN PARTEA 2